46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 408 — Կ. ՊՈԼԻՍ, 17/30 ՕԳՈՍՏՈՍ 1902 — ՇԱԲԱԹ — 25 ՁԷՄԱԶԻՒԼ ԷՎԷԼ 17 ԱՂՕՍԹՕՍ 1318

JOURNAL ARMÉNIEN
MANZOUMÉI-EFKIAR
38, Grand' Rue de la S-Porte, 38
CONSTANTINOPLE

منظومهٔ افكار
ارمنيجه يومى و سياسى غزيتەدر
اداره‌خانه‌سى: باب عالى جاده‌سنده نومرو ۳۸

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պողէ Ալի ճատտեսի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր։

ԲԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամեայ
Պոլսոյ համար	80 ղ.	50 ղ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 Ֆր.	13 Ֆ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ,
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՑՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

Կարդալ ինչ որ Դ. էջին մէջ կայ։

Տ. ՎԱՐԴԱՆ ՔԱՀԱՆԱՅԻ
ԵՐԿՐՈՐԴ ՆԱՄԱԿԸ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
«Մանզումէի Էֆքեար օրաթերթի
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Իմ ղրկած «Բարիզի ցոյցումներուն պատասխան» վերնագրով յօդուածս հրատարակելու առթիւ, պատուական օրաթերթիդ 386 թուին մէջ կանխաբէն հաճեր էիք յոյժ պատուասիրական եղանակով որակել գրութիւնս, և հաւարակաց ուշադրութեան ներկայացնել զայն հրատարակելէ օր մը առաջ։

Այդ մասին ցերմագին շնորհակալիք գրելէ զատ կը փութամ ուրախութիւնս յայտնել թերթիդ բռնած անկեղծ ու անկողմնակալ ուղղութեանը մասին, որով չէիք դժկամակած առաջին էջին մէջ իսկ հիւրընկալել ձեզի անծանօթ անձի մը գրութիւնը, որ կը ձգտէր հերքել թերթիդ մեայուն թղթակցին յայտնած կարծիքները։ Կը մաղթեմ որ Ձեր պատ. թերթին այդ գեղեցիկ ուղղութիւնը ընդհանրանայ և բոլոր հայաթերթերու խմբագիրներ վարուին անով՝ ժողովուրդին կրթական յառաջդիմութեանը համար։ Շնորհապարտ եմ նաեւ յօդուածիս հրատարակուելէն վերջը թերթիդ բռնած ընթացքէն, վասն զի փութկոտութեամբ բացեր էիք նոյնին սուղ էջերը և հիւրընկալած Աւետարանի ջատագովականիս առթիւ գրուած դրուատիքները և 390 թիւին մէջ պատմելով յօդուածս գտած ընդհանուր ընդունելութիւնը, ձայնակցեր էիք նշան էֆ. Թօգաթլեանի սիրուն գրութեան մէջ յայտնուած փափաքին և խնդրած հրապարակ որպէս զի այդ առաջին յօդուածս վերջինը չըլլար։ Ասով անչուշտ եմ թէ հրաւէր կը կարդաք ինձի յօդուածներ գրել պատ. «Մանզումէ»իդ մէջ՝ զանոնք հրատարակելու պատրաստակամութեամբ. բառեր կը պակասին ինձի՝ այս մասին զգացած տպաւորութիւններս նշանակելու ու կ'ըսեմ.

—Երախտապարտ եմ Ձեզ։

* * *

Թոյլ տուէք ինձի, տէր խմբագիր, որ թերթիդ միջոցով յայտնեմ լիուլի շնորհակալութիւնս յանուանէ նշան էֆ. Թօգաթլեանի, իր «Գրական յայտնութիւն մը» վերնագրով գրած և «Մանզումէ»իդ 390 թուով հրատարակուած դրուատական յօդուածին. Նոյն շնորհակալեաց զգացումներս մասուցանեմ նաեւ այն քահանաներու, եպիսկոպոսներու և աշխարհիկ դասակարգէ եղող ամէն ազնիւ քրիստոնեաներու, որոնք Աւետարանի փաստին համար գրած յօդուածիս մասին զգացած հրճուանքնին՝ բանիւ բերանոյ կամ գրաւոր կերպով յայտնած են խմբագրութեանդ։

Թոյլ տուէք նաեւ որ «Աւետարեր» չաթաթթերթի պատ. խմբագրութեան մեր յօդուածի մասին գրած կարճ բայց ազդու գնահատականին առթիւ յայտնեմ շնորհակալութիւն. ինչպէս «Մէճմուայի Ախպար» պատ. լրագրին որ հաճած էր իմ համեստ յօդուածս արտատպել։ Աւետարանի փաստին յաջողութեան ամէնէն աւելի նուիրուած թերթին՝ «Աւետարեր»ին՝ յայտնած այդ կարծիքը չատ թանկ կը սեպեմ եւ։

* * *

Բոլոր հրատարակուած գովեստներու և դրուատիքներու մասին կը խոստովանիմ թէ՝ չունեցայ տհաճութեան զգացում, քանզի Փարիսեցի ըլլալու է մարդ որ ըսէ թէ գովեստը ինձի անուշ փղար, սակայն համոզուս այս է թէ արժանիքս չատ աւելի էին անոնք։ Գովելու ալ խորունկ պատճառ մը ունեցայ, զի Ջատագովականիս առթիւ հրատարակուած ամէն հատուածներու մէջ, միշտ ամէն գրող պէտք սեպեր էր դիտցնել թէ, «չէինք սպասեր քահանայէ մը այդ կարգի օտարամասիրութիւններ»։

Այդ խօսքը կատարեալ չեմ սեպեր ինս, վասն զի սիրելի է ինձի հաւատալ թէ կան յայտնի և թաղուն ուժեր իմ դատափետեալ դասակարգիս մէջ ալ, ու առիթներ միայն կը պակսին անոնց հրապարակի վրայ երեւնալու։ Կը ձայնակցիմ «Աւետարեր»ի գեղեցիկ մաղթանքին, որուն մէջ կ'ըսուէր թէ կարող քահանաներու թիւը իցէ թէ բազմանար, և կ'ըսեմ թէ պէտք է, այո՛, ԺՈՂՈՎՐԴԱՑԻՆ ՄԵՆ ՊԷՏՔ Մ'Է բարձրացնել քահանաներու մտաւոր մակարդակը։

* * *

Նշան էֆ. Թօգաթլեան իր սիրուն յօդուածին մէջ կ'ըսէ. «Ինչո՞ւ Տէր Հայրը մինչեւ ցարդ լուռ կեցած էր, ինչո՞ւ կը սպասէր Բարիզի ցոյցումներուն, որպէս զի հրատարակէր իր առաջին յօդուածը»։

Այս մասին ներողամտութիւն կը խնդրեմ Նշան էֆ է և բոլոր ընթերցողներէս, երբ պատմեմ անհատական կեանքիս մէկ քանի պարագաները, որոնք պատասխան պիտի ըլլան այդ հարցումին։

* * *

Հազիւ վեց տարի կ'ըլլայ ձեռնադրութիւնս, և ես թէեւ փոքր գիւղի տէրտէր մը, համեմատապէս չատ ծանր զբաղումներ ունիմ ուսիս վրայ և չեմ կրցած մինչեւ ցարդ հրապարակի վրայ կանոնաւորապէս թղթակցի դերը կատարել, թէեւ կը փափաքիմ։

Թող չկարծէ սակայն Թօգաթլեան էֆ. թէ այդ չատագովականը իմ առաջին երեւումն է լրագրական աշխարհին մէջ. չէ՛, իրը այդպէս չէ՛։

Մերթ ընդ մերթ գրած եմ եկեղեցիի բարեկարգութեան ծանրակշիռ հարցին վրայ ու կը մտադրեմ բոլորովին նուիրուիլ այդ նիւթի մշակութեան, որ սրտիս չա՛տ մտիկ է։

Ուրիշ երկու թերթերու մէջ օրուան եկեղեցական հարցերու վրայ հրատարակուած են խորհրդածութիւններս և իմ արժանիքս աւելի գնահատուած բայց երեւի թէ չեն հանդիպած անոնք այս հարցումին հեղինակին։

Ուսանող մանկութեան համար կրօնի առաջնորդող դասընթացքի մը պատրաստութեան ալ կ'աշխատիմ և հրատարակած եմ գործիս առաջին մասը Տարեկան ընթացք կրօնի ուսման՝ հրատարակութիւն Ս. Դաւթեան գործակցութեան և որ Գ. տպագրութեան հասած է։ Մամլոյ ներքեւ է կրօնքի ուսումը հայ ուսանող պատանութեան սիրելի ընծայող մեթոտով պատրաստուած գործիս երկրորդ մասը «Միջին ընթացք կրօնի ուսման», և որ կը յուսամ ուսանողութենէ զատ ընթերցասէր քրիստոնեայ չափահասներու ալ ընթերցանութեան լաւ գրքի մը պակասը պիտի լրացնէ։

Ահա զբաղումներուս մի մեծ մասը, որ անչուշտ եմ բաւական է արդարացընել իմ կոչտեղեալ լռութիւնս Աւետարանի փաստին յաջողութեանը մասին։ Տակաւին այս գրական-կրօնական զբաղումներուս վրայ պէտք է գումարել նաեւ քահանայական պաշտօնին յարակից աշխատութիւններէ դուրս, գիւղի վարժարանին բոլոր հոգերուն իմ վրայ ծանրացած մնալը ու ըրբ պարապոյ ժամեր գտած եմ, ամբողջապէս նուիրուած են անոնք ինքնակրթութեանս։

* * *

Լաւ գիրքերու ընթերցման մէջ մխրճուած, պարապ վայրկեան մը իսկ չեմ անցներ, և ասով իմ սիրելի ժողովուրդիս աչքին առջեւ ԳՈՐԾՆԱ-ԿԱՆԱՊԷՍ կը հաստատեմ այն տարածուած կարծիքին ստութիւնը թէ «քահանայ կ'ըլլան մեր մէջ անոնք միայն, որոնք կորովի և գործունէութեան բացակայութիւնը կը զգան իրենց ներսիդին»։ Թող գրութեանս հակառակորդներ ամենեւին չմտաբերեն թէ անձնագովութեան ախտավարակ սկզբունքը կ'առաջնորդէ զիս. քա՛ւ լիցի։

Եռ միշտ պատկառ կը կենամ այն գեղեցիկ սկզբունքին թէ «ուրիշը պէտք է գովէ զքեզ և ոչ թէ քու չբերանդդ»։ սակայն անկրօն մասնագիրներու կոյր հետեւորդներ ա՛նքան սովորութիւն ըրած են հարուածել կղերականութիւնը, որ մեր հասարակութեան մէջ հիմնուիլ սկսած է և տարածուա՛ծ սա գաղափարը թէ — անկարելի է գտնել պարտաճանաչ քահանաներ կամ ուրիշ կղերներ, որոնք կատարելութեան հասնելու ազնիւ ձգտումն ունեցած ըլլան—։ Այո՛, անոնք բան գործ ըրած են տարածել թէ Հիւսկոյի նկարագրած «Միրիէլ»ը, Լիւսովիգ Հալէվիի ներկայացուցած «Աբրահամ Գոնսթանթէն»ը երեւակայութեան մէջ գոյութիւն ունին, և հայ կղերին դիրքը հակապատկերն է կրօնի պաշտօնեաներու համար խորհրդածուած այդ մատատիպարներուն։

Գիտեմ թէ ի տես Թորոս Զուլայեցի պաշտօնակցիս անպատչաճ ընթացքին հրճուեցան կրօնի հակառակ ձայն բարձրացնողները և անչուշտ կը ծափեն ու կ'ըսեն ահա ուսումը, որ քահանայական փիլոնին ներքև այսպէս կը սառնանա՛յ, որ չահախնդրութեան գործի մը կը դառնա՛յ, սակայն ես կը հաւատամ այդպիսիներուն թէ խնդութիւնին կարճ պէտք է կապեն վասն զի հազարաւորներ են տակաւին որոնք չեն երկրպագած մամոնային...։

* * *

Իմ համոզումս է թէ այո՛, չատ ազնիւ հոգիներ կան ե՛ւ հայ քահանայութեան մէջ, որոնք թէեւ գիտնական և սակայն չեն անոնք ու չեն պարծիր իրենց գիտութեամբը, հապա անխօսուկ ու համեստ կը հովուեն իրենց թեմը և իրենց խնամքին յանձնուած հօտին կրթական և կրօնական ցաւերուն կը հետաքրքրուին տիւ և գիշեր։ Հօր պէս կը գուրգուրան անոնք ժողովուրդին վրան և անոր մտաւոր, բարոյական և անտեսական շահերուն նախանձախնդիր՝ բոլորովին հեռու են գնում և շահամոլ սկզբունքներէ։

Այդպիսիներու գեղեցիկ ուղղութեան հետեւելու ճիգ կ'ընէ սոյն յօդուածը ստորագրողը և երբ ամէն կրօնի պաշտօնեաներ որդեգրեն այդ բարի սկզբունքներ՝ ան ատեն ու ՄԻՆԱԿ ԱՆ ԱՏԵՆ մեր ժողովուրդը պիտի հասնի՝ Կոստանդեանի մեթոտին երեւակայածէն ու բաղձացածէն բոլորովին տարբեր ու Իզմիրցի եռեռանին կազմող Նուպարեան, Արտաչէս Յարութիւնեան և Կարապետ Սահեմանեան ընկերութեան փառաբանած դրութեան ճիգ հակոտնեայն եղող՝ ՃՇՄԱՐԻՏ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ առթելիք իրական յառաջդիմութեան ՔԱՆԱՆԸ։

Մեր Բ. յօդուածը ուղղուած պիտի ըլլայ Իզմիրցի եռոտանիին հրատարակած փառաբանականին դէմ։

ՎԱՐԴԱՆ ՔՀՑ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ
Սեբաստիա, 7 Օգոստ. 1902

«ԽԱՎՈՂ»ՆԵՐԸ

[ԹՐՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ ԿԵԱՆՔԻՍ ՀԱՏՈՐԷՆ]

Էգին կը նստէին անոնք։

Էգի ըսածս՝ պապենական ժառանգ ընդարձակ այգի մըն էր, Քիւչիւք-Զամլըճայի տափաստաններուն մէջ փռուած, անուանի՝ իր գեղեցիկ բալովը, կեռասովը և մշկոտ գերազանց խաղողովը։ Զորս հոգի՝ մէկ անուր. պապ ու հանի, Տիրանիկ՝ թոռներնին, մէյմըն ալ Տիրանիկին մայրը. բարեկեցիկ ու բարի ընտանիք մը, բարեկեցիկ՝ ինչու որ էգիին երեսը աղուոր հաստոյթ կը բերէր, ու բարի՝ ինչու որ մարդու մեռա չունէին աչքերը։ Բարութիւնը ատանկ կ'որակուէր ան ատեն։

Բիթբիթ մարդ մըն էր տէրը, յօտոցը ձեռքը ծառերուն տակ կը պըտրակէր՝ ոսնած ոստ մը խլելու կամ ցեցոտ վարակ մը անդամատելու, մինչ քովէն մշակ մը մատի ցուցումներով հրամաններ կ'ստանար ծծումբ ցանելու ազոխներուն վրայ։

Բուսական աշխարհին շոայլուած այս խնամքները ոչինչ էին՝ բաղդատմամբ պղտիկին վրայ գուրգուրանքնուն։ Տիրանիկ, չելլաս մսխ, վրդ բան մը առ, Տիրանիկ, արեւներուն մի՛ պարբեր. Տիրանիկ, պտուղ հերի՛ք ուտես՝ հավաքիկ կ'ըլլաս, Տիրանիկ վար, Տիրանիկ վեր։ Մարդ՝ որչափ տողտըլայ աչքի լուսին վրայ, այնչափ փոչի կը նստի հոն։ Մեղէնները քիթէն բերնէն կը թափէին, «նուռնիկեաբ»ով չինուած գինիները ջուրի տեղ կը խմցուէին, նորէն ան տղան էր, ճղղած, վատուժ ու գունատ, ու չէր անցած օր մը՝ որուն մէջ ամբողջ առողջ տարած ըլլար. ամէն իժիր հազ, ամէն իժիր հազ։

Սակայն իրը ոչ պաղ առնելէ և ոչ ալ մրգամոլիկ որովայնէն առթուող տկարութիւնն էր, հապա ժառանգական ախտ մը՝ զոր հայրը դեռ չի ծնող զաւկին յանձնած՝ ելած գացած էր ատ տեղէն։

Տարեկից էինք։ Ինչ տարիք։ Օրս և անոր մօրը վիճելու աղո՛ր նիւթ ան ատեն։

—«Զորսը խնակին կոցեց»։

—«Իմինս Վարդեվարին հինկը մրտնայ պիտի։

Կիրակներս սովոր էի անոնց անցունել։ Ու կ'ուզէ՛ին որ երթայի, երթալովս սիրտը չի նեղնար պիտի, ես ալ պատուղ ուտէի պիտի։ Անոնք անանկ կը խորէին, ես ալ ասանկ։ Կսկիծի պէս բան մը կը խլրտէր իմ մանկունակ հոգիիս խորերէն, ամէն անգամ որ սենեակը նստած՝ աչքիս կը զարնէին այն պզտիկ սրուակները որոնց քով դգալ մը և սուրճի գաւաթ մը լուռ կ'սպասէին։

—Տիրանիկ, իլանիդ ատենը էկաւ, կը ձայնէր յանկարծ մայրիկը, ողոքիչ չեչտ մը դնելով իր վիշտով թրթռուն ձայնին մէջ։

Քիթը բերանը կը ճմթկէր, տափպ դեղերուն խօսքը թունա կը հանէր խեղճ ողուն ջիղերը, մինչ մայրը նորէն,

—Հայտէ իմին աղո՛ր զաւակս, խըմես օր՝ Թեվդին պէս ըլլաս, կը յարէր։

Եւ առաջ կը քշէին փայտէ չնորհաւոր տախտակը, ճերմակ բուրդով սիրուն բռչիկը, թիթեղէ գունագեղ կոկոր՝ անիւին մէկը չատ բանելէն լլկեալ.

Փող, գալարափող, երգիչնակ, մարակ, չորս դին լեցուած խաղալիքով։

Այս առարկաներուն, տղու այս աղաւոր զբօսանքներուն քով ախուր բան մըն էր չիտակը այս հիւանդկան մանչը որ կը հազար, անդադար կը հազար, հիւծախտաւորի ուստիկ հազ մը, որ ճաթած բզուղի մը խորէն բզղխող խորթ գանգիւնը ունէր։

Ասանկ մատղաշ մատղաշ՝ ենթակայ եղած անողոք հիւանդութեանը բերումով բնութիւնը զինքը նեխասատ, չար բան մը դարձուցած էր։ Վա՛յ այն վայրկեանին՝ ուր սիալէի խաղալիքներուն մատ դպցունել, ճին ճին կը ճարնար փոկի մը պէս որուն պոչին վրայ կոխած ըլլային, և, ծոպաւոր դեղին մտրակը ձեռք առնելով երեսներուս կը փակցնէր անխնայ։ Իմ տարիքս եղէք ու տարէք նայիմ ատանկ ծեծի մը, կրնայի բզիկը հանել սմսեղուկին, և հանելու համար ալ պողպատի պէս դատակներս վկայութեան կանչելու հարկ չի կար. բայց կը մեղքնայի։ Իր ճղճիմ կազմին երեւոյթին էր որ ինծի պզտիկ պզտիկ գթոտ էր ըրած, թէ մերին կամենդայրութիւնը, իրաւ որ չեմ գիտեր։

Էգին՝ մղլա՛ւոր կարմիր դուռնէն մինչեւ ներսի տունը՝ երկար մէկ գիծի վրայ կածան մը ունէր. կածանին զոյգ կուշտերէն խրամատներ պեղուած էին՝ մեր հասակին չափ խորունկ։ Փտտուկ սերկեւիլներու գերեզմանոցը կը կոչէի ես ատ վայրը։

Կաթնեղբօր էն սիրած ժամանցն էր այդ ճամբուն վրայ ժուռ գալ կառքով։ Կառքը քարիւղի մնտուկ մըն էր, տակէն՝ փտէ չորս կլորներ, առաջքէն ծակ մը՝ չուանով մը ադխուած, որուն կը լծուէր երիվարի մը իմ գաճաճուկ անձնիքս ու կ'սկսէի վար վեր պըտրտցուելել սիրելի հիւանդս։ Մէ՛ անոր սոնքալը տեսնայիք, գանաւորակին մէջ ծալապատիկ բազմած, խընդութեան տարօրինակ գոռոզոյ մը փրցունելով՝ որ կ'երթար խեղդուիլ հազի չոր քակուքներուն մէջ, մինչ ես զգալով քրտինքին կռնակս ի վար քալելը՝ կը շարունակէի երթուղարձս, հաճելի ըլլալու հազարումէկ խըպլիկ շարժումներով։ Օր մը մեր ասա ճամբորդութիւնը տրկածի մը հանդիպեցաւ. անիւներէն մին ապստամբած էր, ու սնտուկը իր հաւասարակշռութիւնը կորսնցնելով՝ խրամատն էր խուժած կառօք և երիվարօք։ Դիւցազնութիւնն, իրաւ, ատ տարիքի՛ս ունէի ադ. գերագոյն խենթութիւնս, երբ վար նետուեցայ սնտուկէն առաջ և թուղթէ ծրարի մը պէս գրկելով առասպելաշունչ յաճախորդս՝ ստոյգ վանդէ մը փրկեցի զանի, հոգ չէ թէ բթամտիս եղունգը վրայ տուած ըլլայի և վերէն ի վար պատռած՝ նորզնոր տաբատս։

Ցաղորդ ամառն էր, ոտքի վրայ հիւանդին հազը սաստկացած՝ բժիշկը արգիլեր էր անոր որ և է պտուղ ընդունը դնելէ։ Մայրը մէկ կողմ կանչելով զիս, նոր լուացուած անագին ողկոյզ մը տուաւ ձեռքս ու ըսաւ.

—Սրտեղը նստէ կեր, զաւակս, տեսնայ նէ մէնէն ուզէ պիտի, կ'ատրըվի եաքը։

Տունին դուրսիդին էր, սարբինան աղուոր չուք մը ձգած էր վրան, նըստայ սեմին վրայ ու սկսայ ջրջրուկ հատիկներուն վրայ խոյացնել մատներս, —ա՜խ, չա՛տ կը սիրէի,— և չորս հինգը մէկ՝ բերանս նետել, երբ դուռը բացուեցաւ կռնակէս։ Տիրանիկն էր, հո՛տ էր առեր կռողը...։ Ողբերգական դէրձաւ տեսարանը, Տիրանիկ ակնթարթի մը մէջ վրաս յարձակեր և փեթռ փեթռ բերեր էր ողկոյզս, խօսքի միօրինակ յանկերգով մը։

—Զուտե՛ս պիտի, չուտե՛ս պիտի... անիկա մերի՛ն խաղողն է... անիկա մերի՛ն խա...

Եւ իմ վանդկին հետ հազը նորէն իր կոյր-կապը պնդած էր կոկորդին մէջ։

Վրաս գլուխս մէկ էր եղեր, գեղեցիկ, փորձիչ հատիկները ճմլուած՝ տխուր պատմութիւնը կը հիւսէին այս անգութ դէպքին, մինչ ես ա՛ս հեղուիրաւցնէ՝ գրգռուած՝ ախոյանիս խերիկը անիծելու անկարելութենէ՛ն գալարուելով, փոր փոր կ'ընէի հատիկներէն թափուր ու աւերակ ողկոյզը։

—Զա՛ր, չա՛ր անպիտան, պոռալով անընդհատ։

Մինակ մնացի պահ մը, բերանս գտնուածը կ'զդայի որ աղոխի համ մը կը բերէր քիմքիս և փուչի պէս հոգիի՛ս էր մխուէր «մերի՛ն խաղողն անիկա» խօսքը։ Աչքերս խիսկ սկսան կծու, տա՛ք կաթիլներով, մահագին ցաւուս յետոյ լո՛ւ իմ լացս, այսինքն կամարին ամպաչուփ որոտումէն յետոյ՝ փառաւոր անձրեւով հանդարտիլը օդին։

Ատոր վրայ, էգի երթալս վերջինը չըրի թէև, բայց չատ ցանցառ կ'երեւնայի խաղողի վայրագ յափտակիչիս։ Տարիները անցան, և չա՛տ անցան. հատ կ տղաքներ ելլէր հիմայ։ Տիրանիկ այդպէս աղուոր նայուելով մեծցած էր, միշտ ապրելով սակայն իր հաղին հետ՝ որ ա՛լ տուն տեղ էր չինած անոր ներսիդին։ Առջի սէրս, տղու, տարեկիցի, կաթնեղբօր միամիտ անո՛ւշ սէրս առջինը չէր մնացեր, քիթէս բերնէ՛ս բերած ըլլալուն համար արդեօք պտոր մը պուղը, իրաւ որ չեմ գիտեր, իրմէ պաղեր էի՝ ան գիտեմ։

Իրմէ ուժանելու ուրիշ պատճառնե՛ր ալ ունէի հիմայ. Տիրանիկ ճամբան փոխեր էր, պզտիկ պզտիկ քայլերուն վարժեցուցեր էր տեղեր՝ որոնց անո՛ւնը միայն լսելիս կը բաւէր որ պաղ պաղ քրտինք մը իջնար վրանիս։ Այնուհետեւ ա՛ս ու ա՛ն չատ կը խօսէին, քիթ քիթի չի տեսնուելու համար հեռը, էէ՛, արուն է, կրնա՛ր բռնուիլ։ Ո՛չ, ինչ բան բռնուիլ, և այս մտածումով չէ թէ քրտնիլ, այլ արիւնս կարծես կը ցամքէր երակներուս մէջ։ Ադիկամի ձգուած պատանի մը՝ որ կարծես նախազգալով մօտալուտ ազէտ մը, աչքը վայրի կակաչի պէս խոշոր բացեր էր իր փլուզած կեանքին վրայ։ Շաբթու մէջ գպրոցէ խոյս տալ, կիրակիները հանդիստ վայրեր յաճախել և ձմեռները երեկոյթներու՝ ուր սպրդիլը կը ստեղծէր կարծես իր տաքարուն բնոյթովը։

Սա տղան, կ'ըսէի, ա՛ս ճամբով գլուխ փրցունէ եթէ՝ չատ բան։ Ենթադրութիւնս չուշացաւ ստուգութեան գոյն առնելու. նորէն հիւանդցեր է ըսին բերնէ բերան, ուրիշներ սովորական՝ մինչ ես քիչ մը արտասովոր գտնելով այս բանը։ Կը լսէի հիւանդին վիճակին օր օրի սաստկանալը, բայց ահաւոր, պակուցիչ զգացում մը —նախապաշարումի մը պէս անգութ՝ — կ'արգիլեր զիս անոր այցելէ։

Նոյն տարին, Ատուածածնին էր. ժամիկս գացի։ Օ՜հ, հաւատքով էի ան ատենները, չա՛տ հաւատքով, երբ եկեղեցի չերթալը խղճահարութենէ վեր բան մըն էր, երբ խաղողը խավող կ'արտասանէինք և ժուժկալներ էինք, վակցո՛ւյժ ժուժկալներ՝ այդ նուիրական պտուղը օրէն ճաշակելու համար։

«Օրհնեալ եղերազ»ին դուրս քակուեցայ եկեղեցիէն այն հաւատաւոր ամբոխին հետ որ խաղողի մէյմէկ ճիւ ձեռքը բռնած ըլլալու գերագոյն երջանկութիւնը ունէր։ Պարտէզը Տիրանիկի պապը դիմացս ելաւ. կը պատկառէի ան մարդէն, բարի, անուշ ան ծերունիին՝ որ մանկութիւնս ամբողջ կը վերակոչէր ինծի։ Գաւազա՛նը ձախին տուաւ և թող տուաւ որ շրթունքս փակէին իր թմրկած ձեռքին վրայ. Սրբազանի աջ՝ ես ա՛յս յարգութեամբ պիտի կրնայի առնել։

—Ան վո՞ւր էս չես էրեվար կոր, — ըսաւ մաղատա թաւ ձայնով մը՝ «ապրիս»էն յետոյ,— առխատաչըտ նայէ կը հարցունես կը փնտռե՞ս։

Եւ հառաչ մը թռաւ կոկորդէն։

—«Այսօր գամ պիտի», ըսի։ Ժամուն առջին, տաւանաւոր սիրուն սայլակ մը կ'սպասէր արդէն, մէջը կանուղիկ բաղմոցներ՝ երթալու մարտաչիս բոց կուտային։

—Տէ, հե՛տս էկուր, յարեց, երբ անուրեն բռնած զինքը մէջը տեղաւորեցի։ Կառքը կը քաշուէր հիմայ դէպի վեր, գերեզմաններուն ճամբէն, սայլապանին տաքուկ մէկ երգին, խարազանին օդն ի վեր շաչիւնին ու ճերմակ ազուոր ձիուն տատանագին քալուածքին հետ, մինչ մենք մեր լաթէ ցածուլիկ խցիկին մէջ կկղած՝ մէ՛կ առանցքի շուրջ կը դարձունէինք միաքերնիս, Տիրանիկին։

—Ախ, չատ ծանրը է, Թէվդ, Թոռնիկս չա՛տ ծանրը է, ծառքէս կ'ելլայ կոր...։ Ամիս մըն է կլիսուս միսը կ'ուտէ կոր քի իրեն խաղող տանք, կը տրպի ըսին, վախծանք։ Շաբաթ մը չի կայ, երազ մը տեսայ, ասած բարին կատարէ, սիրտ առի քիչ մըն Մենծկա՛ռկ տեղ մըն էի, էգիիս պէս տեղ մը..., մտրուքաւոր մը քովս էկաւ, ցաւդ ինչ է հարցուց, ինչ պիտի ըլլայ ըսի, Թոռանս հիւընտութիւնը. օտկի էլլալը կ'ուզես ըսաւ, օրմնուն խաղող կերցուր, ըսեր իլեն խաղող ըլլալը մէկ էզաւ. ա՛ս թէքին էրազ չէր։ Ինծի պէս էխթիարը տէ՛ չամլըճաներէն վար ինչաւ սա ճինկիլ մը խաղողին համար. օղորմութիւնը մեռնիմ. տանիմ կերցունեմ պիտի...

Հասած էինք։ Ցուզումով քաշեցի դուռին չուանը ու ներս նայեցայ։ Նեղ, գալարաւէտ ճամբան կ'երկննար աչքիս, ու վարը, որթատունկի սարքինային տակ թաղուած հինաւուրց չէնքը։ Թեւը մտեր կը քալէի. քովէս սերկեւիլի ծառերը կը հեծային և որթի թզուկ կոճղերէն խաղողները նկարչային պարկերու պէս կը կախուէին տերեւներուն պզտ թաքստոցին տակ։

Ցանկարծ կուրծքս ուժգին բաբախել սկսաւ. տունին մտեցած էինք, ու կը տեսնէի բաց թաղուած պատուհանէն կերոնի մը ծխաչուռ լեզուն՝ զոր հովը կը խաղցնէր։ Ներսէն աղեճմլիկ հծծիւններ կուգային ականջիս, ու թեւս ծերուկինէ՛ն աւելի կը դողար հիմայ։ Եւ սոսկալի՛ էր տեսարանը երբ ներս մտանք ու պապը գնաց ծռիլ Թոռանը վրայ՝ օրհնուած խաղողը ադոր կուտցին դնելու համար։

Լալէն, անդադրում լալէն ծանիկնին չէր մնացեր երկու կիներուն, հանին ու մայրիկին։ սեւ կապը մինչեւ յօնքերնուն իջուցած, աչքերնին արիւնոտ ու թաչկինակնին խլում։

—Վա՜խ եավրում, էքիիս քիւթիւկը հի՛մա չորցաւ, սիրական խավողէդ արդուդ չառած կացիր եավրո՛ւմ, էս ատանք որի՞, որի՞ կերցունեմ պիտի... կը հեկկար հէք ծերուկը, առաստաղէն «նուռնիկեաբ»ները և «չօպան չավուչի»ները ողկոյզ ողկոյզ վար բերելով ու տանելով թափել Թոռանը այտին։ Մեռելը՝ խաղողի այս յորդ անձրեւին վրայ կը խնդար կարծես, անդրերանութեան սառուցիկ ծիծաղով մը՝ զոր կիսախուփ արտեւանունքը և կծկուած պրկունքը կը յորինէին, ու գլխուն վերեւ, չփուած արոյրի համեստ աշտանակին վրայ, մոմը ձիւնէ արցունքներ կը դիզէր չարունակ։

Որչափ ցաւած ըլլայի, տեսնելով տխուր չիկումը քսանամեայ կեանքի

մը, միտքս չէր կրնար վճռել սակայն տարիներ, տարիներ առաջ պատահած այն դէպքը՝ ուր ողկոյզ մը խաղողէն բրտօրէն զրկուած էի, և քարերուն, վրայ, հողերուն վրայ զրկումի առաջին լա՛ցս լացած։

Եւ չոյ՞ղդ էր ի՞նչ՝ մշակը, որ ստուերի պէս այգիէն դուրս խուսափելուս՝ դէմս կը ցցուէր ու կ'ստիպէր որ անպատճառ առնեմ ձեռքի ասագին ողկոյզը։

ԹԷՈԴԻՍ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Հարաւային Ափրիկէի ընդհանուր կացութիւնը, գործաւորական խնդիրն տեսակէտով, հետզհետէ կը բարւոքի։ Բնիկներու գաղթումը կը սկսի նուազիլ, ինչպէս սովորաբար կ'ըլլայ գարնան ժամերը, մինչդեռ միւս կողմէ գործաւորներու հաւաքումը նպաստաւոր պայմաններու մէջ կը կատարուի։ Պէտք չէ մոռնալ թէ գործաւորներու խնդիրը պատերազմէն առաջ ալ գոյութիւն ունէր, որով չի յուսացուիր թէ հաշտութիւնը կնքուելէ վերջը բոլոր դժուարութիւնները կարգադրուին։ Սպիտակամորթ գործաւորներու օգտակարութիւնը հաստատելու մասին նեղ շրջանակի մը մէջ կատարուած փորձը արդէն գոհացուցիչ արդիւնքներ կուտայ։ Զինական գործաւորներուն համար գործի քանի մը տէրեր միայն նը-պաստաւոր են, իսկ հանրութիւնը միահամուռ հակառակ է անոնց։ Կ'ըսուի թէ զինական գործաւորները եթէ ընդունուին, սպիտակամորթ ժողովուրդը պիտի նուազի, ինչ որ թէ՛ քաղաքական և թէ ընկերական տեսակէտով ծանր հետեւանքներ պիտի ունենայ։

Եոհաննէսպուրկի մէջ նպաստաւոր ընդունելութիւն մը գտաւ Պ. Զէմպրլէնի այն յայտարարութիւնը թէ Անգլիոյ կառավարութիւնը համակրծիք չէ այն սկզբունքին, որ է պաշտպանել բնիկ ժողովուրդը՝ թող տալով նաեւ անոնց որ առանց բան մը ընելու ապրին։ Եոհաննէսպուրկցիները նաեւ գոհ են Պ. Զէմպրլէնի համակիր ընթացքէն հանքերու մէջ սպիտակամորթներ գործածելու խնդրին համար։

«Քէյթթաուն»էն կը հեռագրուի թէ հաստատման օրինագծին վրայ վիճաբանութիւն կատարուած ատեն Պ. Մէրիման ըսաւ թէ Բարեյոյսի Խորհրդարանը աւելի շուտ հրաւիրելու էր։ Յարեց թէ Խորհրդարանը պէտք է երախտապարտ ըլլայ Նախարարապետ Սըր Կորտոն Սբրիկի որ դիմադրեց՝ Բարեյոյսի հիմնական օրէնքը դաղրեցնելու ի նպաստ եղած չարժումին, և թէ այդ միւնոյն պատճառին համար էր որ մտադիր է ոյժ տալ խնդրոյ տակ եղած օրինագիծերուն։ Ատոնց մէկը որ 275 միլիոն ֆր. ի համար է, մասնաւոր յանձնաժողովի մը յղուեցաւ։

ՎԻՔԹՈՐ ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ ԹԱԳԱՒՈՐԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորը օգոստ. 26 ին կէս օրէն վերջ, ժամը 4,45ին հոն ժամանեց եւ ընդունուեցաւ դաշնակցային խորհրդի պատգամաւորութեան մը կողմէ։ Իտալիոյ թագաւորը եւ զուիցերիական դաշնակցութեան նախագահը Մ. Զէմը, երկար ատեն խօսակցեցաւ Իտալիոյ արտաքին գործոց նախարար Մ. Բրինէդիի հետ։

Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորին ի պատիւ սարքուած սեղանին ատեն զուիցերիական դաշնակցութեան նախագահը թագաւորական հիւրին մատոյց դաշնակցային խորհրդին եւ զուիցերիական ժողովուրդին ողջոյնը եւ ըսաւ թէ այս այցելութեան մէջ ինքը կը տեսնէ նոր ապացոյց մը թագաւորին բարեկամական տրամադրութեանց, զուիցերիական դաշնակցութեան համար։ Այս այցելութիւնը պիտի նպաստէ, հին օրերէն ի վեր, Զուիցերիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ դրացիական բարեկամական յարաբերութիւնները աւելի ամրապնդելու եւ աւելի սերտ դարձնելու։ Ատենապետը իր բաժակը պարպեց Էմմանուէլ թագաւորին եւ թագաւորական ընտանիքին կենացը, ինչպէս նաեւ իտալական ժողովուրդին բարօրութեան եւ բարգաւաճմանը համար։ Թագաւորը իտալերէն լեզուով պատասխանեց բաժակաճառին եւ այս առթիւ Զուիցերիոյ մասին իր տածած համակրութիւնը յայտնեց եւ խմեց Դաշնակցային Խորհուրդին եւ զուիցերիական ժողովուրդին կենացը։ Երեկոյեան ժամը 6,30 ին Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորը շարունակեց իր ճամբան դէպ ի Պէրլին։

ՇԱՀԻՆ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԵԱՆԸ ԱՌԹԻՒ ԳԵՐՄԱՆ ԼՐԱԳՐԻ ՄԸ ԿԱՐԾԻՒԸԸ

Պարսից Շահին Անգլիա ուղեւորիլը մեծ հետաքրքրութիւն պատճառած է Պէրլինի մէջ։ բայց զարմանալու բան մը չկայ, քանի որ մէկ-երկու ամիս առաջ Պարսիկ վեհապետը Գերմանիա ալ այցելեց։ Գերման թերթերը «Թայմզ»ի այն յայտարարութեան վրայ թէ Անգլիոյ ու Ռուսիոյ միջեւ կարելի է համաձայնութիւն մը գոյանայ՝ իրենց ազդեցութեան շրջանակներուն համար պարսկական հողերու վրայ, կ'ըսէ։ «Այդ ազդեցութիւնը պիտի հասկնէ Պարսկաստանի թէ Անգլիոյ քաղաքականութիւնը և Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը կրնան համաձայնութեան մը յանգիլ իրմէ դուրս»։ Այդ թերթը անկարելի չի դատեր թէ՝ այդ տեսակ կարգադրութիւն մը ըլլայ Անգլիոյ և Ռուսիոյ միջեւ։ Այս յայտարարութիւնը անհամապատասխան է գերման հրապարակագիրներու հայեցքին թէ նոյն տեղերը ընդհարում մը անխուսափելի է Անգլիոյ և Ռուսիոյ միջեւ։

ԳԵՐՄԱՆԵՒՐՈՒՍԱԿԱՆ ՄԻՋԱԴԵՊԸ

Նիքոլայեվի մէջ գերման նաւազներու և ռուս հրամանատարի մը միջեւ միջադէպ մը ծագած է, որ բաւական աղմուկ հանած է երկու երկիրներու քաղաքական շրջանակներուն մէջ։ Միջադէպը պատահած է հետեւեալ պարագայներուն մէջ։ —

Գերման թնդանօթակիր «Լորելայ» Սեւ ծովու ռուսական կարեւոր նաւահանգիստները պտոյտի ելած էր։ Անցեալ կիրակի օր «Լորելայ» Նիքոլայեվ հասնելով, նաւուն հրամանատարը և սպաները վայելուչ հանդիսաւորութեամբ պատուաբերուեցան։ Իրիկուան դէմ, նաւազներէն քանի մը հոգի օտարականի մը հետ զբօսավայրի մը մէջ նստած էին, երբ նոյն պահուն, քաղաքին զօրանոցին հրամանատարը անկէց անցնելով հրամայեց որ հոնկէց հեռանան, որովհետեւ իրենց օրէնքին համեմատ արգիլուած էր պարզ զինուորներու և նաւազներու Պիւֆէներու մէջ նստիլ, սակայն նաւազները ականջ չի կախելով տեղերնուն անգամ չի շարժեցան։ Ասոր վրայ ռուս հրամանատարը ոստիկանութեան քննիչի մը պատուիրեց որպէս զի զանոնք հեռացնէ։ բայց այդ քննիչն ալ չուզեց միջամտել այդ խնդրոյն։ Այն ատեն հրամանատարը զինուորներ կանչելով զանոնք ձերբակալել տուաւ։ ու ամբողջ գիշերը զինուորական հսկողութեան կայանին մէջ պահել տուաւ։

«Լորելայ»ի հրամանատարը իմանալով այս միջադէպը, իսկոյն գերման հիւպատոսին հետ բանակցեցաւ ու ռուս հրամանատարէն պահանջեց որ քանը-չորս ժամուան մէջ ներողութիւն խնդրէ իրմէ, և յայտնեց որ եթէ մինչեւ որոշեալ ժամուան մէջ գոհացում չի տայ իր պահանջին, իսկոյն պիտի հեռագրէ Պէրլին ծովային նախարարութեան։

Իրաւ է թէ ռուս հրամանատարը ամբաստանած է գերման նաւազները իբրեւ գինով և անվայել վարմունքներու մէջ գտնուող՝ քաղաքին փողոցներուն մէջ, սակայն բազմաթիւ ականատես վկայներ հերքեցին հրամանատարին խօսքը։ «Լորելայ»ի հրամանատարը խնդիրը հեռագրաւ հաղորդեց Պէրլին, գերման ծովակալութեան պետին։

Գերման ենթասպաները միմիայն մէկ գիշեր մը պահուելէ վերջ, յաջորդ առաւօտ ազատ արձակուեցան։

Վօլֆի գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ գերման նաւազները կ'անգիտանային թէ այդպիսի արգելք մը կար քաղաքին մէջ ռուս նաւազներու համար, և թէ ասիկա քաղաքին ռուս զինուորական պաշտօնէութեան կողմէ չէր հաղորդուած «Լորելայ»ի հրամանատարին։

Քաղաքին կառավարիչը իր խորին ցաւը յայտնեց այս միջադէպին համար։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԻՏԱԼԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԸ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԿԱՅՍԸՐ

ՊԷՐԼԻՆ, 28 օգոստոս.— Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորը և Վիլհէլմ կայսրը առաւօտ ժամանեցին մայրաքաղաքը այցելելու։ Երկու Վեհապետներուն հետեւող թափորը փառաւոր էր, զոր կը կազմէին նաև Գերմանիոյ կայսրուհին գահաժառանգ իշխանը, կայսերական գերդաստանին անդամները, Իտալիոյ արտաքին գործոց նախարարը և Գերմանիոյ նախարարապետը։ Նորին Վեհափառութիւնները գացին «Ցաղթողներու պողոտան», ուր ընդունուեցան քաղաքապետութեան անդամներուն կողմէ։ Պէրլինի քաղաքապետը բանախօսութեամբ մը ողջունեց Իտալիոյ թագաւորը և ըսաւ թէ անոր այցելութիւնը նոր ապացոյց մըն է թէ որոշած է միշտ պահպանել Իտալիոյ, Գերմանիոյ ու Աւստրիոյ միջեւ դաշնակցութիւնը։ Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորը ամէն կողմէ մեծ խանդավառութեամբ ընդունուեցաւ ժողովուրդին կողմէ։ Վիլհէլմ կայսրը ծանոյց Իտալիոյ թագաւորին թէ երրեակ Զինակցութեան վերանորոգուելուն առթիւ Սեւ Արծիւ պատուանշանը տուած է Իտալիոյ նախարարապետ Մ. Մանարտելլիի և Բրուսիական Թագի Արժանիքի պատուանշանը արտաքին գործոց նախարար Մ. Բրինէդդիի։ Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորը անձամբ Գերմանիոյ նախարարապետ Ֆոն Պիւլով կոմսին յանձնեց Աւետման պատուանշանը։

—Իտալիոյ թագաւորին ի պատիւ տրուած հացկերոյթին ատեն Վիլհելմ Բ. բաժակ պարպեց անոր կենացը, որուն բարի գալուստ մաղթելով իբրեւ որդին Ումպերթօ Ա. աղնուասիրտ թագաւորին որ իր որդւոյն կտակած է գերմանական նախորդ կայսրերու բարեկամութիւնը ու դաշնակից հաւատարմութիւնը, մանաւանդ հօրը՝ Ֆրէտէրիք կայսեր, եւ յետոյ իբրեւ հաւատարիմ դաշնակցի, դաշնակցութեան վերանորոգումէն ետքը՝ որ երկու վեհապետները իրարու եւ իրենց օգոստափառ բարեկամին՝ Ֆրանց Եոսէֆ կայսեր կը միացնէ։ Այդ դաշնակցութիւնը կը շարունակէ իր կատարեալ առաւելութեանը մէջ։ Ժողովուրդներու էութեանը մէջ մտած է, 10 տարի ետքոյայի երաշխաւորելէ յետոյ խաղաղութիւնը զոր երկար ատեն պիտի պահպանէ։ Իտալիոյ թագաւորը պատասխանեց, բաժակ պարպելով Գերմանիոյ կայսեր ու կայսրուհին կենացը եւ Գերմանիոյ բարգաւաճմանը ու զօրութեանը համար։ Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորը ըսաւ թէ Վիլհէլմ կայսեր պէս ինքը ալ կը յիշէ իրենց հայրերուն եղբայրական սէրը եւ իրենց մեծ հայրերուն մտերմութիւնը։ «Այդ սեռակ յիշատակներու ոգիին մէջ, յարեց, մեր ժողովուրդները, ապահովուած Իտալիոյ եւ երկու կայսրութեանց միջեւ եղած վաղեմի դաշնակցութենէն, որուն մէջ հանրային կարծիքը հիմա կը տեսնէ խաղաղութեան պահպանման ամէնէն ազդեցիկ խորհրդանշանը, միշտ պիտի քալեն քաղաքակրթութեան ճամբուն մէջ։»

—Կը հաստատուի այն լուրը թէ Մ. Պիուր, Պէրնի Ֆրանսական դեսպանը, մեկնելու պաշտօնով Պէրլին պիտի ուղեւորի։

—Բացարձակապէս կը հերքուի այն լուրը թէ Գերմանիոյ և Հոլանտայի միջեւ զինակցութիւն մը պիտի կազմուի։

ԲՈՒԻՆՈՍ ԱՅՐԷՍ.— Շոգենաւերը լուր կը բերեն թէ կը կարծուի որ Բէլէ լեռը (Մարթինիք) նորէն բորբքած է։ Ֆրանսայի գաղթային նախարարը թէեւ փորձեց հեռագրով հաղորդակցութեան մտնել Մարթինիքի հետ, բայց կարելի չեղաւ. վասն զի Ֆրանսական ընդծովեայ հեռագրագիծը խզուած էր։

—Պարսից Շահը, այսօր Ռամպուիէ գնաց, ուր ճաշեց Հանրապետութեան նախագահին հետ։

—Աւստրիկ Ֆրանսայի դեսպանական փոփոխութիւնները որոնք վերջնականապէս որոշուած կ'երեւան.— Արտաքին գործոց նախարարութեան հիւպատոսարաններու տնօրէն Մ. Պոմբար Բեգերպուրկի դեսպան պիտի անուանուի։ Արտաքին գործոց նախարարութեան քաղաքական դիւանին տնօրէն Մ. Պէնտ՝ Պէրնի դեսպան պիտի ըլլայ փոխանակ Պ. Պիուրի որ Պէրլին պիտի փոխադրուի։ Քրէչնակի դեսպան Մ. Ժիւսսրան Ուաշինկթընի դեսպան պիտի ըլլայ, փոխանակ Մ. Ժիւլ Քամպոնի որ Մադրիտ պիտի փոխադրուի։ Գահիրէի ընդհանուր հիւպատոս Մ. Կոկրան արտաքին գործոց նախարարութեան քաղաքական դիւանին տնօրէն պիտի ըլլայ։ Մ. Լուի որ երկրորդ կարգի դեսպանի տիտղոս ունի, նոյն նախարարութեան հիւպատոսական ու առեւտրական գործոց տնօրէն պիտի ըլլայ։

—Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ երկրաշարժի բուռն ցնցում մը զգացուեր է Փիլիպպեան կղզիներուն մէջ և վախսունէ աւելի մարդ մեռած են։

—«Օթորիթէ» կ'ըսէ թէ ելմտական նախարար Մ. Ռուվիէ պիտի չկրնայ հաւասարակշռել Ֆրանսայի ելմտացոյցը նոյն իսկ եթէ փոխառութիւն մը կընէ և թէ ապահովաբար բաց մը պիտի մնայ։

—Լրագիր մը կ'ըսէ թէ կրթական նախարար Մ. Շոմիէ, Խորհրդարանի նստաշրջանը բացուելուն, նախարարապետ պիտի ըլլայ Մ. Բոմպի տեղ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Կը փնտռուի պատուաւոր երիտասարդ մը, հրապարակի վրայ ծանօթ, որպէս նաեւ գիտակ ըստ բաւականին Ֆրանսերէն լեզուի, նպաստաւոր գործառնութեան մը առթիւ, որոյ մասին տեղեկանալու համար, պէտք է դիմել Պոլիս, Պառնաթան խան, «Հոնկրուազ» Ապահովագրական Ընկերութեան գրասենեակը։—

Որպէս նաեւ գաւառաց համար պատուաւոր գործակալներ կ'ուզուի՝ խիստ նպաստաւոր պայմաններով։

ՈՒՍՈՒՑԻՉ ՄԸ

ՀԱՐՈՒՍՏ ԴԱՍԱԿԱՐԳԻՆ ՀԱՄԱՐ

Հին և նոր հայերէնի, գաղղիերէնի և ազգկանց զարգացման յատուկ գիտելիքներու քաջահմուտ և հանրաբեղեակ ուսուցիչ մը, որ անգլ. լեզուն ալ կրնայ դասախօսել, կը փափաքի մասնաւոր դասեր տալ հարուստ ընտանիքներու մէջ։ Պարկեշտութիւն, պատուաւորութիւն և կարողութիւն երաշխաւորուած։

Դիմել «Մանզումէ»ի խմբագրատունը։

ՍԷԼԱՄԼԸԳ ՐԷՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Տիւնքի հիւմսա կիւնիւ Սէլամլըգ բէսմը ալիսնէ Համիտիէ ճամիի չերիֆինէ իբրա պույրուլմուշ տըր։

ԹԷՊԼԻՂԱԹԸ ՐԷՍՄԻՑԵԷ

Տիւնքի հիւմսա կիւնիւ Սէլամլըգ բէսմը ալիսնէն սօնրա չայան պույրուլան միւսաատէի Սէնիեէի հազրէթը Բաճիլտի իզզէրինէ, Ֆրանսա սէֆիրը քէպիրի էսալէթլու Մ. Գօնթաանս հազրէթլէրի վէ պաւէհու իթալիա սէֆիրը քէպիրի էսալէթլու մարքի Մալասբինա հազրէթլէրի սուրէթը ղայրը բէսմիյէտէ հուզուրը Շէվքէթմէվֆուրը հազրէթը թաճտարիտէ չէրէֆիրմիսուլէ նիլ օլմուշլար տըր։

ՆԵՐՔԻՆ

ԱՂԷՏԱԼԻ ՀՐԴԵՀ

ԱՖԻՈՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ՄԷՋ ԵՒ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ՀՈԳԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այս չորեքշաբթի մեծ հրդեհ մը մոխիր դարձուց Աֆիոն-Գարահիսար քաղաքին մէկ մասը, ինչպէս եկած հեռագիրներէն կը տեղեկացուի։ Մանրամասնութիւնները կը պակսին տակաւին այրած չէնքերուն քանակութեան վրայ, որոնք բազմաթիւ կը կարծուին։

Արկածին մասին եկած վերջին լուրերը կրսեն թէ հրդեհը ծագած է չորեքշաբթի գիշեր ժամը 2½ին և նոյն պահուն փչած սաստիկ հովէն վարուած յուսով տարածուած է չորս կողմ։ Զուրը անբաւական էր հակառակ չէնքերու փլուզումին բոցերուն առաջքը առնելու համար, հրդեհը չէ դադրած և շարունակած է 30 ժամ անդադար, վերջապէս մարելով հինգշաբթի գիշեր ժամը 8½ին։

Տեղին կառավարիչն ալ կը հեռագրէ թէ Մանտգլըի Զարտագ գիւղին մէջ կալորայ մը բռնկած և 1500 գրիւ ցորեն այրած է։

«Իւնիոն» ապահովագրական ընկերութեան եկած հեռագիր մըն ալ կ'ըսէ թէ բազմաթիւ տուներ և խանութներ այրած են. հրդեհը կը շարունակուի և առատորէն տեղացած անձրեւին պատճառով արկածեալները անպատսպար կը մնան մեծ մասամբ։

* * *

Նորին Կայսերական Վեհափառութիւնը տեղեկանալով Աֆիոն Գարահիսարի այս մեծ հրդեհին որ լափած է բազմաթիւ չէնքեր ու խանութներ, անմիջապէս հրամայեց Պրուսայի կուսակալութեան, որպէս զի 100,000 զրշ. զրկէ ի նպաստ հրկիզեալներուն։ Վեհ. Սուլթանը իր հարկական հոգածութիւնով Անձնական գանձէն ալ պարգեւ մը պիտի շնորհէ և նոյնպէս բարեհաճած է հրամայել Բաղքապետութեան, որպէս զի նպաստաւոր յանձնաժողով մը կազմուի, վրաններ զրկուին և փութացուին այն ամէն բաներն որոնք արկածեալները պիտի պատսպարեն։ Նոյնպէս Բարձրագոյն հրամանով հրկիզեալներուն պէտքերը հոգալու և անոնց անհրաժեշտ օգնութիւններ ընելու համար Զինուորական քննիչ յանձնաժողովին անդամներէն և Կայսերական Թիկնապահներէն երկու հոգիներ Աֆիոն Գարահիսար ղրկուեցան։

* * *

Անատոլուի երկաթուղիներու ընկերութիւնը առաջին վայրկեանէն օգնութիւն փութացուց և հրդեհի առտուն իսկ մասնաւոր թրէն մը ղրկուեցաւ էսկիշէհիրէն հրդեհին վայրը, ջրհաններով և ջրհանկիրներով։

Աֆիոն Գարահիսարի կայարանը, պատսպարեր, պատրաստ վակոնները և տրմտիքի մեծ մթերանոցը հաւաքակուութեան տրամադրութեան տակ դրուեցան, հոն պատսպարելու համար կիները, տղաքները ինչպէս նաեւ բոցերէն ազատուած կարասիները։ Ընկերութեան ընդհ. տնօրէն Մ. Զանտէր անմիջապէս որ արկածին աղէտալի հանգամանքին տեղեկացաւ, մեծ քանակութեամբ հաց, բրինձ եւն. ղրկել տուաւ Քօնիայէ և Խոկիշէհիրէ։ Ասկէ զատ էսկիշէհիրի, Քէօթահեայի, Ուշագի, Այշէշէհիրի և Քոնեայի ընակչութիւններուն տեղեկացուց թէ արկածեալներուն փութացուելիք օգնութիւնները ձրիապէս պիտի փոխադրուին։

* * *

Այս հրդեհին մէջ ապահովագրական ընկերութիւնները մեծամեծ վնասներու ենթարկուած են։ Նորթ Պրիթիշ էնտ Մերքընթայլ և Նորթըրն ընկերութեանց բոլոր ապահովագրուածները այրած են. վնասը 15—20000 ոսկի կը հաշուի։ Նոյն ընկերութեան Պոլսոյ գործակալութիւնը հրահանգ ղրկեց իր Գարահիսարի ներկայացուցիչին Գազանճեան էֆ.ի որպէս զի հրկիզեալներուն խնդիրը շտապով կարգադրէ։

«Իւնիոն» ընկերութեան վնասն ալ առ այժմ 2000 ոսկի կը հաշուուի։

Բ. ԴՐԱՆ ՄԷՋ.— Ելմտական նախարարը, Իտալիոյ և Շուէյտի դեսպանները առջի օր տեսակցութիւն մը ունեցան Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին հետ, վերջի երկուքը տեսակցեցան Արտաքին գործոց նախարարին հետ։

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐԸ.— Դատական նախարարութիւնը այսօր Կայս. Պալատ պիտի մատուցանէ իրենց պատիժին երկու երրորդ մասը լրացուցած 97 այր և 6 կին բանտարկեալներու ցանկը որոնք ազատ պիտի արձակուին Գահակալութեան տարեդարձին օրը։

—Նոյն օրը ազատ պիտի արձակուին նաև թեթեւ պարտքերու համար բանտարկեալներ, ինչպէս նաեւ գաւառներու բանտերը գտնուող և իրենց պատիժին երկու երրորդ մասը լրացնող բանտարկեալները։

ՀԱՑՏԱՐ ԲԱՇՏԱՅԻ Նորակառոյց բժշկական վարժարանին երկու մեթրի չափ փոքրադիր մէկ նմայլը, արծաթ բանալիներուն հետ պիտի մատուցուի Վեհ. Սուլթանին։

ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ.— Պէրլինէն երեկ հետեւեալ հեռագիրը եկած է. Անատոլուի երկաթուղիին բաժնեթուղթերը 89.50էն 91ի բարձրացան սակարանին մէջ տարածուած այն լուրին վրայ թէ՝ Պաղտատի երկաթուղիին շինութեան մասին համաձայնութիւն գոյացած է Ֆրանսական և գերմանական սեղանաւորական խումբերուն միջեւ։

ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ տարեդարձին օրը գոհարանական աղօթքներ պիտի կատարուին Ֆէնէրի Մայր-եկեղեցիին, Բերա Սագրզ Աղաճի Յոնկապուրի Միլիքիներու եկեղեցիին, ինչպէս նաեւ ուրիշ Պատրիարքական եկեղեցիներուն մէջ։

—Նոյն օրը գոց պիտի մնան Արեւելեան երկաթուղիներու տնօրէնութեան գրասենեակները։

—Հայտար Բաշայի քարափին վրայ շինուելիք յուշարձանին շինութիւնը սկսած է։ Այս յուշարձանը Թուրքերէն արձանագրութիւններ պիտի ունենայ։ Ցուշարձանը մինչեւ երկուշաբթի կ'ուսարտի, երբ պիտի կատարուի բացումը։

—Նոյն օրը մարմնամարզական հանդէս մը պիտի կատարուի Թարպիյի մէջ, յունական «Օլիմբիա» Քլիւպին, «Հէրքիւլ» ընկերակցութեան և «Սբոթ»ի նաւազներուն կողմէ։

Վեց մեծ տէրութիւններու դեսպանները իրենց սովորական դումարումը ըրին առջի օր։

ԱՆԳԼԻՈՅ դեսպանը այսօր Պոլիս կը սպասուի։

ՌՈՒՍ դեսպանատան Ա. քարտուղար Մ. Զէկլով Զէթինէի ռուս դեսպան ընտրուած է։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ պիտի գոցէ յունական և ռումանական այն վարժարանները, որոնք չպիտի հպատակին կառավարութեան կանոններուն։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԵՒ ՄԱԽՍՈՒՍԻի ընկերութիւնները, այս տարի ալ լուսաւորութեան երկուշաբթի գիշերը ժողովուրդին համար յոգեհանգիստներ յայտարարեցին, որոնք պիտի չըլլան Վոսփորի և Մարմարայի մէջ։

ԲՕԼԷՐԱ ԵՒ ԺԱՆՏԱԽՏ.— Եգիպտոսէ եկող ճամբորդները Բլազոմէնի և Յունատանի մաքրանոցներուն մէջ 12 օր քարանթիւա սպասելէ զատ 5 օր ոստիկանական հսկողութեան տակ պիտի մնան իրենց գացած տեղերը։

Ալէքսանդրիա, 15/28 Օգոստ.— Գահիրէի մէջ քոլէրայէ 17 դէպք և 20 մահ։ Ալէքսանդրիոյ մէջ մէկ դէպք իսկ միւս տեղերը 530 դէպք և 386 մահ։

9

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»ի ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԹԵՐԹՈՆԸ

ՄԱՐԳ ՄԱՐԻՈ

Սիրոյ ՄՈԼՈՐԱՆՔը

Բ.

Սէր եւ Գրութիւն

Բաժանումը, ու իր արգահատանքը դժբաղդութիւնի մը մասին՝ որքան որ հաստատ չէր գիտէր ու սակայն կը գուշակէր, սիրտին մէջ փոխակերպած էին տա եղբայրական գորովանքին, ու մանուկ բարեկամութեան բնոյթը՝ որ ծնած էր շատ քով քովի դրացիութենէ մը։ Ու երբ տանտուներորդ գարունը իր աչքի սիրտը բացաւ իր հիանալի գեղեցկութիւնին ու երիտասարդ հրապոյրներուն մեջտեղը, չուշացաւ ճանչնալու սա զգացումը որ, հիմայ, տակն ու վրայ եղած ու հեշտալի յուզմունքով մը, տարբեր սէրով կը սիրէր առջի տարիներուն մէ՛ջ իսկ կորսնցուցած իր ընկերը։

Կը կարծէր որ, սա սիրտի գաղտնիքը որուն խոստովանանքը չէր ուզեր երբէք ընել, երեւան պիտի եկլար երբ Էմմանտ տը Ֆավրէօզին անունը արտասանէր։ Սակայն քիչ ետքը տիկա՛յ ալ ընել համարձակեցան, ու ան ալ իր պզտիկ պաշտպանուածին առիթով։

Մինչեւ սա ատենը Ժան չէր տեսած փոքրիկ ծխան մաքրողը, որուն երեսները վառարաններու ու խողովակներու քսուելնուն սեւցեր էին։ Ամառուն բաւական մաքուր էր սակայն որովհետեւ աղուոր լուացուեր էր։ Արդեօք տա վառարանին մուրը մինչեւ հիմայ կրցած էր օծել անանկ հրեշտակի դէմք մը։

Ա՛նքան գեղեցիկ գտան զայն իր ճեփ ճերմակ ճերմակեղէններուն մէջ որ Էմմանտ միտքը ինկաւ, Էմմանտ՝ որ ճիշտ ատանկ հագուած, ուրբ տարի առաջ իր քովը կը գտնուէր։

Օրդ. Լարոշ նոյն օրը պատարագէն ետքը կերակուրի ատեն պարզմտօրէն իր դիտողութիւնները հօրը յայտնեց։

—Աղէ՛կ Ժաննէթա, հիմա գո՞հ ես։

—Շատ երջանիկ մանաւանդ, պատասխանեց Ժան՝ անկեղծ ու անսահման գոհունակութիւնով մը խանդավառուած։ Ա՛խ այնքան ազնիւ էին երկուքն ալ իրարու հետ. պզտիկ Բաքալօն ու Ռոզէթա։

«Հայրի՛կ, գիտե՞ս ինծի ի՛նչ կը յիշեցուներն անոնք։ Էմմանտը։ Էմմանտը՝ որուն հետ ճիշդ անոնց պէս կը պատէինք քով քովի ամէն ատեն։

Վաճառականը այս անունը լսածին պէս յօնքերը պռստեց՝ տխուր յիշատակի մը զարթնումին տակ, և ճակատին վրայ ծալք մը մնաց։

—Պզտիկ-Բօլը քիչ մը Էմմանտին չի նմանիր, հարցուց Ժան։

—Է՛, ո՞ր տղուն որ լաթը ուրիշի մը հագցուներս կը նմանին իրարու, պատասխանեց անտարբեր Պ. Լարոշ։

—Ա՛խ, միեւնոյն ատեն սա՛ ալ անուրի բան է, շարունակեց ազջիկը, որ ալ բնաւ լուր չենք առներ կոր Պ. տը Ֆավրէօզէն... Ո՛վ գիտէ ինչ եղած է։

—Դիտեմ որ ամէն ատեն Բարիզ է... ան կ'օգտէ։

—Եւ երբէք չէ՞ եկած քեզի տեսնելու... Սակայն դուք ա՛յնքան բարեկամ էիք իրեն հեռ հին ատեն երբ հոս կը բնակէր... Ու նաեւ իր ամբարանոցը որ ճիշդ մերինին քովն էր... Ո՜հ, ո՞րքան կը զուարճանայինք իրեն հետ արձակուրդներուս ատենը ու այգեկութիւններու ժամանակ։

Պ. տը Ֆավրէօզ երջանիկ եղած չէ, քանի որ տկար գտնուելուն սիրտի ցաւեր ունեցած է, պատասխանեց հայրը։ Եւ ինչ որ կը նեղէ զինքը, թերեւս ինծի պարտական ըլլալն ալէ՝ ու կարեւոր գումարով մը։

—Կը կարծես որ ատո՞ր համար է որ այլեւս չերեւար կոր, հարցուց աղջիկը մեծ հետաքրքրութիւնով։

Թարգ. ՇԱՀԻՆ

(Շարունակելի)

ՓՈՌՐ ԱՍԻՈՑ մէջ հնագիտական պեղումներ կատարող Աւստրիացի գիտնական Տքդ. Հէպէրթէյ և ճարտարագէտ Մ. Վիլպէրկ, Վիեննա դարձան 400 արձանագրութիւններու և արձանի լուսանկարներու ճոխ հաւաքածոյով մը, որ նին պատմութեան այլ եւ այլ մասերը կը լուսաբանէ։

ԱԹԵՒՏԱԿԱՆ.—Երկու օրէ 23 վագոն ցորեն միայն եկած է Պոլիս։ Գներնները կը փնտռուին։

—Երէկ 3,500 պարկ Պրազիլի և 1889 պարկ ռուս. ալիւր եկաւ։

—Աֆիոն Դարահիսարի թիֆթիքի բերքը 200,000 օխա, իսկ աֆիոնինը 100 հազար օխա կը հաշուուին։

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐԻՈՑ իտալական նոր հիւպատոս Մ. Ճիւլիօ Պոֆայի պաշտօնին հաստատութիւնը խնդրուեցաւ Բ. Դուռէն։

ԻԶՄԻՐԻ գերման հիւպատոս Մ. Կալի երեք ամսուան արձակուրդով պիտի մեկնի. անոր բացակայութեանը հիւպատոսարանին գործերը պիտի վարէ Մ. Վիրանդի։

ՍԷՆԱՅԻ վարժարանին մտից քննութիւնները կատարուեցան և ներկայացողներուն մէջ վիճակ ձգուելով 14 հոգի ընդունուեցան, ըստ սովորութեան։

ՃԱՄԲՈՒ ՏՈՒՐՔԵՐը.— Էսքիշէհիր և Սելանիկի նահանգներուն խնուղիներու չինութեան տուրքը մինչեւ ներկայ տարուան փետրուարի վերջը վճարողները տուգանքէ ազատ պիտի ըլլան կայս. Իրատէով։

ՆՈՐ ՆԱՄԱԿԱՐՈՇՄ.— Ցառաջիկայ 1319 տարիէն սկսեալ գործածուելու դրուելիք նոր նամակադրոշմներուն տպագրութիւնը պիտի սկսի քանի մը օրէն։

ՀՆՈՒԹԻՒՆ.—Անցեալ օր Սէլանիկէն Սէրէզ ժամանեց Ցունաստանի թագուհին անձնական քարտուղար և Աթէնքի հնագիտական ընկերութեան նախագահ Մ. Լամպաքի որ այդ քաղաքին շրջակայ եկեղեցիներուն ու վանքերուն հնութիւնները աչքէ պիտի անցնէ. Մ. Լամպաքի բազմաթիւ հնութիւններ գտած է Սէրէզի մեծապոլտարանին եկեղեցիէն, որ Հ. դարու չինութիւն մըն է։

ՏԱՍԱՆՈՐԴ.—Պեւական խորհուրդին որոշումով և կայս. հրամանով պետական այն հողերէն որոնք տարին երկու անգամ բերք կուտան, կրկին տասանորդ պիտի առնուին. այսինքն եթէ մէկ տարուան մէջ, գեանի մը խոտերը հնձուելէ և տասանորդը վճարուելէ ետք, Բ. անգամ ևս բերք տայ, անկից ալ տասանորդ պիտի առնուի։

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ արհեստագործական վարժարանին համար նոր չէնք մը պիտի չինուի Պայազիտի թաղը, պարսկական վարժարանին կից գեանին վրայ։

ԱՐՏԱՒԻՆ Գործոց պաշտօնատան թարգման Սատէթին պէյ, որ անցեալ օր կառքի արկածի մը ենթարկուած էր, ապաքինած ըլլալով իր պաշտօնին ձեռնարկած է։

ԷՆԿԻՐԻՐԻՒԻ և Բէյնկլրի միջև շաբաթը մէկ անգամ յաւելուածական թղթատար մը հաստատուած է։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

29 Օգոստոս 1902

Ցրտա. 3%	(3% Français)	100 07
Բէյի	(Tab. Turcs)	346 —
Գնուօլիա.	(R. Turque D.)	29 10
Երկթուղի	(Lots Turcs)	120 75
Պանգ. Օթթ	(Banque Ott.)	1 52 572 —
Թրանսվալ	(Transvaal)	151 50

ՄԱՆԶՈՒՄԷՆԻՆ ԹԷՖԹԻՐԴԱՍԸ (72)

ՄԻԻՍԹԱՆԹԸԳԸՆ ԷՍՐԱՐՔ

ՄԻԻԷԼԼԻՖԻ

ԲԻԷՐ ՏԷԼԳՈՒՐ

Թ.

ԻՍԹԻՆԹԱԳ

—Էֆէնտիմ պու պիր ալչագլըգ տըր, պունա օլանճա գուվվէթիմ իլէ ինիրլ իսէրիմ։

—Պու սէօյլէսիսինիզ ամնագ խպաթըզ ատի պիր ինքեարտան իպարլթ տիր։

—Նէ՞ իլէ խպաթ ինմէլլիսիմի խնթէսիսինիզ։

—Սէօյլեսինիզ օն պիրի չէրեէք կէչիրքտէն սապարդն սատթ տէօրտիւնէ գառար նէ՞րէտէ պուլունուեօրտընըզ։

—Էյ սէօյլէէպիլիրմիսիմ։

—Օ հալտէ պէնի թագտիրիմտէ տէվամը՝ ա միսսիա պրագընըզ, պէն չիմտի սիզին գօնթ Ֆրօզոլըն հագիգաթլէն գաթլի օլուուլունընը իսպաթ իսէէիմ։

Մագսիմ միւթէէսիրանէ.

—Եանլըշ տըր, էֆէնտիմ։

Միւսթանթըգ կէնճ ատամըն ինքեարընա գուլագ ատամեարագ սէօղիւնտէ տէվամ իլէ ատտի քի.

—Գօնթ գումարխանէտէն չրգտրգտան օսնրա քիմսէ թագիպ իթմէտիքտէն պաղա, մագթուլընն ադիմթիտէն օսնրա, պիր պուչուգ սաաթտան էվվէլ գումարխանէտէն չրգան օլմամըշ տըր. սիզ իսէ էվվէլճէ չրգուպ...

—Գաթիլ օլուուլումա սիզի իգնա իսէն պուրսաը՞ մը։ միւճրիմ պէն օլուուլումա տաիր օլան գարարընըզա սէպէպ պո՞ւ մը տըր։

—Թէվգիֆինիզ էսաս պու իսէ տէ, իթթիհամընըզա քիֆայէթ էթմէզ, լաքին պէնի պըրագընըզ տէվամ էտէյիմ, պու ճիւրմի նէ՞րէտէ իլէտէնինիզ, Բաբրիզտ մի եօգսա չէ՞ր խարճինտէ մի պիլէմէօրը։ գօնթրն Միթի Բանթէնտ Բրէսէն-Ճէրօզ էթիւնտէ իւզէրի աչրգ պիր թաչ օճաղը տէրունինտէ պուլունմուչ իսի։ լաքին գումարխանէ իլէ թաչ օճաղարընընն արասընտաքի մէսաճիէնին ուղագլըզը սիզին ղայպուպեթինիզ զէմանը իլէ մութապրգ կէլմիյինտէն թահարրիյաթրն պու իքի նոգթալարը զանընմրզա գուվվէթ վէրիեօր, իշթէ չիմտի սիզ կէսթէքտիրիմ վէ թանարգընընզ էսվապլար իւզէրինիզտէ իքէն, մալիմ օլան վուգուամ իլէ մէշղուլ օլմուշսընընզ, հաքիգաթէն շու քանթօլոն եօգարտան աշաղրեա չամուրլը տըր քի, պաթագլրգ վէ ուզուն եօլլարտա սիւրթիլէ գօշուլմուշ օլտուղընը պէյան իսէեօր վէ պէնտէն էյի պիլիրսինիզ քի, սէնէնին պու մէվսիմինտէ էն գէնա հավատա Բանթէնէ գատար կիթտիքտէն սօնրա, էսվապլարըն իւզէրինտէ կէօրինէն պու նշանէ պուլունմամագ դայրը միմքին տիր։

—Միւսթանթըգ էֆէնտի, թէքքար իտէրիմ քի, իսրաճ իթտիյինիզ նէթիճէյէրին հէբսի եանընը տըր. վէ էսվապ իւզէրինտէ պրագրան չամուրլար վէրտիյինիզ նէթիճէյէրի հասը էտէմէյէր, գօնթ տէ Ֆրօզոլը պէն էօտիւրմէմիմ, գումարխանէէն չրգարգան սօնրա պիր տահա եիւզինի պիլէ կէօրմէմիմ։

—Ինքեաճ մը իսթեօրսունուզ։

—Էվվէթ, էվվէթ։

—Ինքեար իսթեօրսունուզ պու գօլայ տըր. լաքին սիզի պիզ միւթէատտիտ իսպաթլարա իթթիհամ իսթեօրուզ. սիզ ֆիրիլը գաթլ վէ սօնրա իճրան սըրգաթ քէյֆիյէթլէրիյլէ միւթթէֆիմսինիզ. ալէյհինիզտէ զահիր օլան իսպաթ քեֆիքէ իթթիհամընընզա էլ վէրիր։ Հէր նէ գատար ճինանէթի սէրիան իճրա իթմիշ իսէնիզ տէ, նէ սուրէթ իսթիմալ իթտիհինիզ մէյտանա չէգրեօր։

—Նէ՞ գատար իգթիրա։

—Ճինանէթի իճրա իթմէք իչուն նատիրէն իսթիմալ օլունուր պիր վէսիլէ գուլլանմըշսընընզ։ Տահմա իսթիմալ օլունան էսպահէէ թէնէզգիլ իթմէէրէք Մ. գօնթու պիր սուրէթէ էօլսիւրմիչսինիզ քի էճէլիյէ էօլմիւշ զանն օլունապիլիրօր։

Մագսիմ ճէվապ վիրմէտի։

—Պու ճինանէթի սատտ բրօսիգ իսթիմալլյա իրթիքեապ իթմիշսինիզ, միւտաֆասրզ օլան պիչարէ գուրպանընընզա պու էն չիտտէթլի օլան զէհրի գուլլանմըշսընընզ։

Ֆիլհագրգա Մ. գօնթ տը Ֆրօզոլ սիզտէն էմին օլարագ հարաքեաթընընզը թէֆթիրլ իթմէք խաթրընա կէլմէմիշ օ հալտէ արգատաչընընզա պու զէհրի գուլլանմագ սիզճէ քէք գօլայ պիր չէյ իտի։

—Իրթիքեապ իթմէտիեիմ պու ճիւրմէ պէնի իթհամ իտէն Միւսթանթըգ էֆէնտի. միլմէտիեիմ պու ճինանէթին նէ վէճճէլէ իճրա իտիլտիեինէ տարիր օլան մէսալիհի պանա նիշո՞ն թագրիր իտիեօրսունուզ, եալընընզ ճանի վէ խըրսընզ օլատուղումը խապէր վէրմէեօրսունընզ, գօնթ Ֆրօզոլու էօլտիւրմէք իչուն իսթիմալ իթտիեինէ զէհրին աէրէէնի նիհանեէտ օլան չիտտէթինի տէ էօյրէտտիեօրսունընզ։

(Տեվամ)

ՄԵԾԵԼԼԵԻ ԱՀՔԵԱՄԸ ԱՏԼԻՅԷ

ՕՍՄ. ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՕՐԻՆԱԳԻՐՔ

Թ-ութ. Ա. Ն. ԹՈՓՎԱՑԵԱՆ

Կիսակաշի 25 Ղրշ. անզեղչ

Օսմ. Քաղաքային Օրինագրքին հայերէն թարգմանութիւնը, Թուրքերէն ընագրին արտասանութեամբ, 5 հատոր, ցարդ կը ծախուէր 50 ղրշ.ի։ Հրատարակիչը, ընդհանրացնելու նպատակաւ ա՛յս բազմօգուտ Օրինագիրքը, որուն համաձայն կը քննուին ու կը լուծուին բոլոր Օսմ. հպատակներուն քաղաքային դատերը, հարիւրին 60 զեղչած է գինը, 50 ղրշ.էն 20ի իջեցնելով, թղթակազմ. Հինգ հատորը մէկտեղ կազմուած, «կիսակաշի». 25 ղրշ. «անզեղչ»։ Փութացէք օգտուիլ այս բացառիկ գնէն, վասն զի յառաջիկայ Դեկտ. 1ին գինը պիտի բարձրանայ դարձեալ 50 ղրշ.ի։ Դիմել Պալեցց գրատուն, Զաքմաքճիլար, թիւ 20։

ՍԱՐՐԱՖԻՅԷ

ԳԱԼԱԹԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

Էսն. Ում տիւն ագչ. գաբ.	31—25
» » էն եիւքսէք	31—28
» » էն աշաղը	31—25
Բուսմէլի չրմէն. ագչմ գրնա.	117—50
» » էն եիւքսէք	118—12½
» » էն աշաղը	117—50

ՊԱՆԳԱ ԱԳՍԻՕՆԼԱՐը

Բէժի ագսիօնը Օս. լիր.	—
Սիկարէթ Ա.	0—19
» Բ.	—85
Թրամվայ	5—45
Ժուբանա	1—37
Օպլիկասիօն Թրամվայ	496—
Ասիւրանս	3—75
Գոլորաասիոն	0—08
Գոմմէրսիալ	0—09
Լօրիսմ	79—
Պանգ Նասիոնալ տը Կրէդ	421—
Թրանսվալ	150—
Բրնիթըմ Թանվիլաթը	497—
Անատօլը չըմ ագսիօնը	10—35

ԱԳԱՋԷԼԵՐԻՆ ՖԻՕՆԱԲը

Օսմ. լիրաը 100 ղրշ.ոն	Ղ. բր.
Պէյազ մէճիտիյէ ֆարգը	108—03
Մէթալիք	102—
Ինկիլիզ լիրաը	110—01
Ֆրանսզը ալթունը	87—21
Բօլ	90—
Գրէմից ալթունը	51—06
Գարպոն գայմէսի	8—60

ԷՎՐՕՊԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

Լօնտրա 28 օգոստոս

Ինկ. էսհամը Ինկ. լիրաը	94—75
Օսմ. էհամը գաբանը	28—75
» » Բ	55—
« » Գ	30—37
Օսմանլը Պանգաը	12—87
Մըսրը Տուլ. մութթահնը տվ	109—50
Ռուլկար իսթիգրազը	91—
Գամպիօ Բարիզ 3 այ վճաէ	25—33¾
Թրանսվալ	6— —
Շարթրէթ	3—

Բարիզ 28 օգոստոս

Ցրտա էսհ. 3%ֆր.	101—15
Եէնի Օսմ. էհամը գաբանը	29—05
Բուսմէլի չրմէնտրիֆէրի	121—
Իթալիա էհամը	102—42
Բանքորիթէ Ֆրուրք	566
Օսմանիյէ	482—
Տուան Օթթոման	516—
Սբանեալ	82—50
Թրանսվալ	152—50
Էտիսսէն իւնիֆիէ	110—60
Զարթրէթ	86—

Գ Ա Մ Պ Ի Օ

Լօնտրա	109—30
Բարիզ 3 այ վճաէլի	22—93½
Ֆիորէն Մանտա	21—86

Վիէննա 28 օգոստ.

Լօնտրա իւզէրինէ գամպիո	239—80
Բուսմէլի չրմէնտրֆէրի ֆր.	112—20
Օսմանլը Բէժի ագսիօնը	320—

Պէրլին 28 օգոստ.

Բուսմէլի չրմէնտրֆ. (մարգ)	116—20
Լօնտրա իւզէրինէ գամպիո	20—33

ԲԱՐՁՐ.

Խտիվուէին, մասնաւոր պատիւ մը ընել ուզելով՝ Ազնուափայլ Տիկին Երանուհի Ա. Բարթող պէյին, յատուկ պաշտօնասարով մը հրաւիրած էր Զբաղուքլուքի ծովեզերեայ գեղատուրաճ ապարանքը։ Տիկինը, սոյն մեծարանաց հրաւէրին անձամբ պատասխանած է չորեքշաբթի օրը, միջօրէէն ետք, և արժանավայել պատուաւորութեամբ մեծարուած է։

Խտիվուէին, գեղակերտ ու լայնարձակ լանտշոֆի մը մէջ ընկերանալով, Տիկին Բարթող պէյի, պտոյտ մը կատարած է յիշեալ գեղատուրաճ ապարանքին կանանչազարդ ու սաղարթախիտ անտառին մէջ։ Յետոյ, Խտիվական քեշկին մէջ ճոխ չքասեղան մը պատրաստուած է՝ գանազան համադամներով, քաղցրաբէններով, եղանակին ընտրելագոյն պտուղներով, օշարակներով ու պանանակա-սառնոյներով։ Ապա, իրրեւ վերջաբան չքասեղանին, թէյ հրամցուած է զանազան պիւսքիւիներով։

Տիկին Երանուհի Բարթող պէյ, այս սիրալիր ընդունելութենէն զգածուած, իր խորին շնորհակալիքն ու գոհունակութիւնը յայտնելով Բարձր. Խտիվուէիին, մեկնեցաւ ապարանքէն։

Ա.Զգ. պատրիարքարանի յարաբերական դիւանի տեսուչ՝ Խաչատուրեան կարապետ էֆէնտին—որ Օրթագիւղի նորընտիր Թաղ. Խորհրդոյ անդամներէն է—հրաժարական գրած ու զրկած է ընտրողական ժողովոյ նախագահին, իր զբաղմանց չատութեանը պատճառաւ, սակայն յուսալի չէ որ ընդունուի, քանի որ Խաչատուրեան էֆէնտիի արժանիքը՝ թաղեցւոց կողմանէ գնահատուած ըլլալով, քուէները՝ միահամուռ միացած էին յանձին պատրիարքարանի թուրքերէնի դիւանապետին։

ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ վարժարանը այս տարի բաւական նորոգութիւններ կրելէ զատ, նորակառոյց չէնքն ալ բաւական յառաջ գացած է ճարտարապետութեամբ Թոխատճեան Արամ էֆէնտիին, և կը յուսացուի որ մինչեւ սեպտեմբեր յիշեալ վարժարանի բացման օրը ամբողջանայ նորակերտ յարակից վարժարանը։

ՈՐՁԱՓ որ լրագիրները գրեցին թէ ուսուցչական ընտրելեաց յանձնաժողովը իր վերջին նիստը պիտի ունենայ սակայն տակաւին քննութիւնները վերջացած չեն։ Երէկ տեղի ունեցան Բերայի Արհեստանոցին մէջ լեզուաց, ձեռագործի և ձեւագիտութեան քննութիւնները։ Ձեռագործի քննութեան քննիչը ներկայ եղած չէր, այդ պատճառաւ Յանձնաժողովը պաշտօնեայ մը զրկելով, չրջանաւարտներու ձեռագործի քննիչ տիկին Լուիզը հրաւիրեց և որ գալով քննութիւնը կատարեց մինչեւ որ ուշ ատեն որոշեալ քննիչը հասաւ։ Արդէն այս տեսակ անտարբերութեան մը մասին հարկ եղածը գրուած էինք, ասելոյդ կը համարենք այլ ևս ծանրանալ այդ կէտին վրայ։ Միայն պէտք է ըսել թէ երբ Տկն. Լուիզ նոյն օրը Բերա չգտնուէր այն ատեն քննութիւնը պիտի յետաձգուէր որով պատճառ պիտի ըլլար ալ աւելի ուշ տալու յաջողող ուսուցիչներուն վկայականները որոնց անհամբեր կը սպասեն գործի ձեռնարկելու համար եթէ երբեք արդէն գործի չեն։

Հարկաւ ուսուցչական ընտրելեաց Յանձնաժողովը երկու նիստ պիտի ունենայ մին արդիւնքին վերահասութեան համար և միւսը գործնական դասախօսութիւն մը ընել տալու ընտրելի ուսուցչաց։ Ինչ որ ամէնէն կարեւորն է ինչպէս արդէն գրած էինք։

ՄԵՐ ԳԻՐՄԱԿԱՑԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր մեծայարգ գործակիցներէն, անոնք որ տակաւին չեն զրկած մեզ իրենց հաշիւները հաճին փութկոտութիւն ցոյց տալ եթէ չեն ուզեր որ թերթերուն առաքումը դադրեցընենք։

Տօճապես Լիւլէճեան, որ իր «Մանօիճ Ուլրով» յայտնութիւն մը եղաւ գաւառի գրողներու շարքին մէջ, մեզի զրկած է հետեւեալ նորավէպը, որ թէպէտ գաւառի կեանքէն դրուագ մըն է, բայց հաւասարապէս կը պատկերացնէ նաեւ Պոլսոյ ընտանեկան այն կեանքը, որ անփոփոխելի կերպով գոյութիւն ունի հարսին եւ կեսրոջ միջեւ։

Հարսերուն եւ կեսուրներուն հետ, անոր ընթերցումով հաւասար հանոյք պիտի ունենան նաեւ ամէն կարգի ընթերցողներ, այն իմաստով ոճէն եւ գողտրիկ պատկերներէն, որոնցմով հիւսուած է նորավէպը ծայրէ ծայր։

ԿԵՍՈՒՐԸ

Ա.

Սարգիս աղքար կոչկար մըն էր, հազիւ իր բազմանդամ ընտանիքին օրապահիկը կրնար ճարել. կինն ու կեսուրը տնական գործերէն աչք չէին բանար, իսկ աղջիկը հոր կը գործէր։ Անոնք արեւէն առաջ կ'ելլէր ու ոստայնին առջեւ նստած կը գործէր, կը հրճուէր երբ կառաւը սալմինին վրայ կը փաթթուէր, երբ արեւածագէն առաջ օրը քանի մը կանգուն վեր կը բարձրանար։ Երբեմն հեշտանքէն գինովցած մեղմ ձայնով կ'երգէր ան, քանի որ գիշն, չէ՛ չէ՛... ձայն կը հանէր ու մագոգը առէջին թելերուն մէջէն արագ արագ կ'երթար կու գար։ Անոյշ էր իր ձայնը, յուզիչ էին իր չեչտերը ու ծիրան շրթներէն փախչող վանկերը արծաթի պէս մաքուր կը հնչէին։ Երբ իրիկունը արեւը կը ժողվուէր լեռներէն՝ Անոնա մագոգը կը ձգէր ու աւելը ձեռք կ'առնէր։ Երբեմն դուռը կ'ելլէր եղնիկի երկնա բայց աղու աչքերով չորս բոլորը կը նայէր՝ ու երբ էրկ մարդ մը տեսնէր ներս կը փախչէր։ Դեռատի էր ան, դրան առջեւի բարտիին պէս երկայն հասակ ունէր, պուլակ պուլակ սեւ մազերը մինչեւ ծունկերը կ'իջնէին։ Գեղանի հուրի մը վերջալոյսի կարմիրով անոր այտերն ու շրթունքը նայեցած էր. կլոր թուչին, բարեձեւ քթին վերեւ, մուր յոնքերով ծարիր թարթիչներով եղերուած երկու սեւ սաթէ աչքեր դրած, քնքոյշ մատներով գիրուկ երեսներուն մէջ զոյգ մը փոսիկ փորած ու իր լոյս շրթունքով անոր բերանն համբուրած փախած էր։ Պարզ կը հագուէր Անոնա, զարդ ոսկի չկար լանջքին վրայ, մետաքսէ անգուսէ զգեստներ չուներ. ընութեան աղջիկն էր՝ պարզ ու անզարդ։

Բ.

Նոյն թաղին մէջ կը բնակէր Սարուիկ խաթունը։ Վաթսունն անցուկ պառաւ այրի մը, ճակատը ծալքերով կնճռոտած ու դէմքին միսերը թոյլ թոյլ կախուած։ Իր ուրուրի գող աչքերը կրակի պէս կը փայլէին դեռ։ Այդ աչքերը՝ ո՞վ գիտէ ինչ՞ր չէին ըրած իրենց հրայրքի տարիներուն մէջ։

Ծակ աչք ու անկուշտ էր, բայց սիրած անձին՝ հոգին մատաղ կ'ընէր։ Լեղուանի էր. մըրչաղը նստող բոլոր կիները իր բերանը կը նայէին։ Երկու խորթ տղայ ունէր, որոնք պզտիկուց մօր մը պէս խնամած էր։ Մեծ տղան երեք զաւկի տէր էր, միւսը 20 տարու երիտասարդ մը դեռ։ Կարճահասակ էր Ցակոբ. փայլուն աչքեր ունէր, խիտ սեւ մազեր եկեր էին իր ծնօտը, բայց գդակին տակէն ճաղատ մասեր կ'երեւէին գլխուն վրայ։ Ցակոբ կիրակի առտուները հայելին առջեւ մազերը կը սանտրէր, եռամսեան տասն անգամ կը քակէր կը կապէր ու ո՞րչափ կ'ատնիծէր այն ճաղատ մասերը որոնք չէին պարկուէր։ Երբ կը կոկուէր՝ ինք իր գեղովն զմայլած մէյ մը տանիքը կ'ելլէր ու մէյ մը փողոցը որ թաղին աղջիկները վառեր թափեր։ Ժամ աղոթք չուներ արդէն. մայրը մաս կը բերէր իրեն կուտար ու հերիք էր տար։

Երկու եղբայրներն արհեստով պայտար էին։ Հուժկու և պինդգլուխ ձիերն ու ջորիները կը զսպէին ու առնոց սմբակները կը լուսնէին։ Դպրոցի երես տեսած չէին՝ արհեստը իրենց մէջ վարքի ու անընտել ընութիւն մը ստեղծած էր։ Շատ կը սիրէին իրենց մայրը անոր առջեւ նոր հարսի պէս էին, անոնք քմայքին կը հետեւէին որպէս զի անոր հարստութիւնը ժառանգէին։

Գ.

Տասնը ութը տարեկան էր Անոնա։ Մայրը հպարտութեամբ կը նայէր անոնք ծաղիկ հասակին, հանին կ'ուզէր որ ժամ առաջ հարս ընէր զայն։ Անոնա Ս։ Սարգիսի պանքի ատեն երեք օր ծոմ կը պահէր որ սիրարկուներու սուրբը աղուոր պեխով, առոյգ, կարճ երիտասարդ մը իրեն բախտ հանէր։ Ցակոբ կը սիրէր Անոնան։ Դրան առջեւէն կ'անցնէր կը դառնար որ մէյ մը զայն տեսնէր։ Սառիկ երբ գիտցաւ ազուն սէրը սկսաւ Անոնայի մեծ մօրը հետ մտերմանալ. շատ անգամ զանն իր տունը կը հրաւիրէր, անոյշ անոյշ

կը խօսէր և անոյշ գինի կը խըմ-ցնէր։

Աննայի հանին ինքներեն կ'ըսէր. «Ինչ աղուոր չենք շնորհք կին մ'է սա ու ինչ աղուոր և արհեստաւոր աղայ մ'ալ ունի. չիտակը... ասոնք աչքս մտան»։

Իրիկուն ՝ մ'ալ կօչկարին տան մէջ Աննան պայտարին նշանելու զըրոյցը եղաւ։ Սարգիս աղբար նեղուեցաւ. «ատոնց աղջիկ չեմ տար, ըսաւ, ատոնք խմող, քֆրող վատ մարդ են» իսկ իր մայրը խելքը պիտի թաղուներ խնդուքէն. «ես կը ճանչնամ ատոնք. շատ լաւ են. հարս մը ունին ոսկի խնձորի պէս գլուխներուն վրայ կը պահեն. Ցակոբ ալ կարիճ է, ոսկի պիլէզիկ ունի ձեռքը»։ Թեր ու դէմ խօսեցան, վերջապէս կօչկարը համոզուեցաւ. բայց չհարցուցին աղջկան թէ կը սիրե՞ս։

Դ.

Օր մը տէրտէրն եկաւ օրհնեց գովեց նշանը կօչկարին տանը մէջ։ Այդ գիշեր գինիին բաժակը երկար տաեն ձեռքէ ձեռք պտտեցաւ. երբ նոր խընամիները իրարմէ բաժնուեցան լուսուն սասղը ծագած էր արդէն։ Ուրախ էր Ցակոբ իր մօրը հետ, բայց Աննայի երեսը չխնդաց։ Ինք ծամ բերնով այդ պայտարի ճաղատ տղան չէր խնդրած Ս. Սարգիսէն։ Աննա չէր սիրեր զայն, ամէն անգամ որ Սառիկ իրենց տունը կուգար ու ինք կեսրոջը ձեռքը համբուրել կ'երթար՝ կը գունատէր, դէմքին վրայ մոխիր կը մաղէին կարծես։

Օր մը Աննա մեծ հիգ մը ըրաւ ու մօրն ըսաւ.

—Տեսէք մէյ մը թէ դուռ դրացի ինչեր կ'ըսեն, բոլորն ալ մեր վայը կուտան։ Դուք ինչ ըսիք ատոնց աղջիկ նշանեցիք, ատոնք կրող կ'երեւան իմ աչքիս։

—Դուն ուրիշի խօսքերուն ինչո՞ւ ականջ կուտաս, անոնց աչքը չվերցուներ. քու սիրադ պղտորել կ'ուզեն։

Աննա չհամոզուեցաւ բայց երբ տեսաւ թէ տան մէջ կռիւ ծեծ կ'ըլլայ իր պատճառով, լռեց։ Մարդ չէր գիտնար թէ գիշերները որչափ կը թրջէր այն բարձը որուն վրայ Աննա իր այրած ճակատը կը հանգչեցնէր։ կ'ուլար, արցունք կը թափէր՝ երբ կը տեսնէր թէ բախտին նաչխուն թելերը իրեն համար չէին. բաղդն իր առէջը սեւ թելերով հիւսած սեւ թելերով կը գործէր։

Ե.

Փողին ու թմբուկներուն ձայնը սիրերգներուն հետ դադրած էին փողոցին մէջ։ Պայտարին տան մէջ աղուոր հագուած նոր հարս մը կար։ Աննան էր անի։ Խաղաղ սահեցան քանի մը չաբաթներ ու Աննա կամաց կամաց սկսաւ սիրել իր նոր տունն ու երիկը. բայց երկար չտեւեցին այդ խաղաղ օրերը, սեւ ամպեր եկան մթագնել այդ ընտանիքին հանդարտ երկինքը։

Սառիկ խաթուն նոր հարսին սիրոյն քանի մը չաբաթ քաղցր բնութիւն մը ցուցուց. բայց որպէս զի հարսները երես չելլէին իր նախկին խստութիւնը ձեռք առաւ։ Առտու իրկու ժամ կ'երթար, մէյմը մրչաղը և մէյմը դրացիներուն տունը կ'երթար ժամերով կը նըստէր. տնական գործերը հարսներուն վրայ ձգած էր. ինք մտաը մոխիրը չէր թաթխեր։ Ամէն մէկ հարսին մէկ մէկ գործ կը յանձնէր ու տունէն դուրս կ'ելլէր. երբ վերադարձին զանոնք թերի կամ երեսի վրայ ձգուած գտնէր հարսներուն գլխուն քար կ'աղար։ Երբ տեսնէր թէ անոնց լաչակը ծնօտներէն վար իջած է, երբ տեսներ թէ սիկարին կրակը կ'ուշացնեն, մանուկին օրոցքին քով նստած Ն.Ննլ կ'երգեն ու երբ զանոնք դրան տոջեւ դրացի հարսներու հետ ասուլիսի մէջ գտնէր, ալ Աստուած հոն բան չունէր, հազար ու մէկ անէծք ու նախատինք կը թափէր բերնէն։

Մեծ հարսը սորված էր, բանի տեղ չէր դներ անոր արտրուքը։ Եթէ կեսուրը պառաւ ինք ալ պառաւ. բնաւ խօսքի տակ չէր մնար։ Իսկ Աննա ան ու դող կ'ելլէր ներոջն ու կեսրոջը կը թախանձէր որ լռեն մի գուցէ պզտիկ բանէ մը մեծ կռիւ մը ծագի։ Երբ կեսուրը հարսին հետ խօսքով գլուխ չէր ելլեր, իրիկունը սուտ իրաւ իրար կը խառնէր տղոց կը խօսէր մեծ կռիւ մը և աղմուկ մը կը փրցնէր, խօսելէ չէր դադրեր, սիրտը չէր պաղեր մինչեւ որ մեծ հարսը ծեծ չուտեր։ Երբ Աննայի տագրը իր կինը կը ծեծէր, ան կը վազէր որ խեղճ ները ազատէ, լռիկ ու անխօս կը թախանձէր տագրոջը ու մէյմը կեսրոջը մէյմը էրկան քով կ'երթար որ անոնք ալ միջամտեն։

Խեղճ աղջիկը ինքզինքը դժոխք մը փոխադրուած կը գտնէր։ Հօր տան մէջ տեսած չէր այս պիսի բան, կը խենթենար։

—Հիշ կինն ալ կը ծեծեն, կ'ըսէր ինքնիրեն ատանք ինչ անգութ են։

Շատ անգամ կուլար խորհելով թէ օր մը ինք ալ նոյն բախտին պիտի ենթարկուի։

Կը տեսնէր արդէն թէ կեսուրը իր դէմ ալ ժանիքները կը ցցէր. երբ տուն տեղ կ'ուլէր, կերակուր կ'եփէր, ան միշտ պակասութիւն կը գտնէր ու կծու յանդիմանութիւնն կուտար։ Երբ կերակուրը քիչ մը աղի կամ անի ըլլար, Սառիկ սրտնեղած,

—Աղքատիմըսէ՝ ինչ է որ աղջիկ առնես, կ'ըսէր, անոթի չունը ապո՞ւր ուր է տեսեր որ ապուր եփել սոքվի։

Աննայն խիստ ծանր կուգար իր ընտանիքին հանդէպ եղած ասնախատինքը. կը նեղուէր, կը գանգատէր։ Ցակոբ ականջ չէր տար անոր զրոյցին։

Երբ երկու հարսները մինակ կը մընային տան մէջ իրարու հետ տխուր տխուր կը խօսէին։

—Ես անտէր էի, չէի գիտեր հոս եկայ, կ'ըսէր մեծ հարսը, դո՞ւն ինչու հոս եկար։ Ինչո՞ւ քու պապդ ու մարդ քեզ ասս կրակները ձգեցին, ատոնց ինչ ըլլալը չէի՞ն գիտեր։ Ատոնք հոգի հաւատք չունին, ատոնք Աստուած չունին։

Ու Աննա կը լռէր։

Եթէ ամիս մը խաղաղ անցընէր, երկուքն ալ միաբերան «Փառք քեզ Աստուած,» կ'ըսէին։ Բայց այդ խաղաղ ամիսները քիչ էին։ Սառիկ միշտ պատճառանք մը կը գտնէր վէճ, կռիւ հանելու։ Եթէ հարսները ձան չհանէին կը ճաթէր, քարին փայտին հետ կը կռուէր, կատուն կը ծեծէր ու պզտիկներուն ձեռքի հացերը կ'առնէր, զանոնք կ'անիծէր անօթի կը թողուր։ Եթէ իրկունը տղաքն ալ մտիկ չընէին գիշերը չէր քնանար, ինք իր դէմ կը տրտար։

—Ալ ինծի չուն ես մարդ ես ըսող չկայ. ինչո՞ւ եմ կեցեր հոս, ես կ'երթամ։

Առտուն կ'ելլէր ու քուրանցը կ'երթար։ Ասի տղոց հաշիւն չէր գար. եթէ Սառիկ իրենց քով չկենար մեծ ժառանգ մը պիտի զրկուէին։ Այդ ժառանգը զիրենք այնչափ շլացուցած էր որ զայն ձեռք ձգելու համար կին, զաւակ ու հաճոյք զոհելու պատրաստ էին։ Երբ Սառիկ տունէն կը փախչէր, տղաքը բան գործ ձգած մայրերուն քով կը վազէին, կը թախանձէին, կը գենկեղնային որ տուն դառնայ։

Զ.

Աննա կամաց կամաց կ'ընտանենար այդ դժոխքի կեանքին, երբ զրկանքն ու նախատինքը իրենց չափէն կ'անցնէին ինք ալ բողոքելու կը սկսէր։ Երբ կը տեսնէր ներոջը ծեծուիլը, երբ կը տեսնէր թէ պզտիկները կուլան ու պէտք էր անոնց գողտուկ հաց տալ որպէս զի Սառիկ չտեսնէր ու հացը անոնց քթէն բերէր, երբ կը տեսնէր թէ մանկիկը օրօրոցին մէջ ճռիկ ճռիկ կ'ըլլար ու ինք պէտք չէր ձեռքին գործը ձգէր ու անոր պէտք եղած կաթն ու խնամքը տալ չէր հանդուրժէր ինք ալ ներոջ նման խօսելու կը սկսէր։

—Է՛ մայրիկ, կ'ըսէր, ինչո՞ւ ամէն բանի կը խօսիս ինչո՞ւ պզտիկները անօթի կը թողուս, մեղք են մեղք, ատոնց հոգիները քեզ կ'անիծեն։ Առտու իրկու աղօթքի ձայն կը լսես դուն, ինչո՞ւ մեզի արիւն արցունք կը լացընես։

—Դուն ալ սկսար իմ առջեւս լեզու շարժել, խնդ պլպլցնել, կ'ըսէր կեսուրը, կեցի՛ր դուն, ես այդ քու լեզուդ գիտեմ ինչ կ'ընեմ։

Սառիկ փաղաքուշ խօսքերով սկսաւ մեծ հարսը սիրաշահիլ որպէս զի Աննայ մինակ մնայ։ Մեծ հարսը որ մինչեւ այդ տաեն ծեծն ու նախատինքը միայնակ կրած էր, պատրաստ էր իր տեղը Աննային տալ, որ քիչ մ'ալ ան ծեծուէր։

Է.

Աննա ալ կը սիրէր իրեն էրիկը, բայց որչափ ինք զայն սիրել կը սկսէր ան՝ այնչափ ցուրտ կը վարուէր հետը։ Օր մը ականջալուր եղաւ որ Սառիկ Ցակոբին կ'ըսէր «Տլայ, խելքդ գլուխդ ժողվէ. չատ երես մի տար կնկանդ, աներանցդ տունն ալ չատ մերթար գար։ Տե՛ս աղբարդ ինչպէս կը կրթէ իր կնիկը, դուն ալ անպէս ըրէ։ Ատոր լեզուն թիզ մը երկնցեր է, զարկ քըթին բերնին որ քունիկ վախնայ և ուրիի տերեւի պէս առջեւդ դողայ...»

Ցակոբ օր մը ցուրտ խօսեցաւ կնոջ հետ. օր մը բարկացաւ։ Առտու մ'ալ Աննայի գունատ դէմքին վրայ մատներու հետքեր կային, կասկարմիր էին աչքերը ու մազերը ծուիկ ծուիկ։ Կեսուրը տեսաւ քթին տակէն խնդաց ու մրթմրթալէն ժամ գնաց։

Ալ հիմա կեսուր, ներ, տագր կը նախատէին զինքը ու էրիկը կը ծեծէր։ Կօչկարը լսեց իր աղջկան վիճակին վրայով, ախ ու վախ ըրաւ բայց ալ ուշ էր։ Աննայի մեծ մայրը Սառիկին քով վազեց։

—Աղջիկս անտէ՞ր էք կարծեր որ կը ծեծէք կը փետտէք... Ես իմ աղջըկանս տէրն եմ հիմա կը քաշեմ կը տանիմ...։

Սառիկ այդ խօսքերէն չէր վախնար անոյշ անոյշ խօսեցաւ ու զայն խրկեց։ Թաղեցիները միչտ կը խօսէին Աննայի վրայ ու բոլորն ալ կը մեղքնային խեղճ աղջիկը։ Սառիկ անոնց բերանները գոցելու համար նոր նոր զրպարտութիւններ կը դնէր Աննայի վրայ։ Աննա կը լսէր այդ զրոյցները ու կարեւորութիւն չէր տար որչափ ատեն որ իր կարին, ալուլկին և կերակուրին վրայ էր խօսքը։ բայց երբ լսեց թէ ինք առնանց ուսելիքը ֆէրէով, գողուտկ յայտնի մէրանցը կը կրէ խենդեցաւ, մեծ մայրը և մեկ երկու դրացնուհիներ կանչեց ու անոնց առջեւը կեսրոջը ըսաւ։

—Ըսէ տեսնեմ, ե՞րբ ես տանդ ուտելիքը գողցած և անութի մարանցս տունը տարեր եմ։

Սառիկ լեզկվեցաւ, կայծակնահար եղաւ բնաւ այդպիսի համարձակութիւն չէր ակնկալեր Աննայէն։

—Ըսէ, ըսաւ Աննայ, դուն իմ կարիս ալուլքիս վրայ խօսք կ'ընես, ես ձայն չեմ հաներ հիմա, ալ չեմ դիմանար, ըսէ տեսնեմ ես ե՞րբ գողութիւն ըրած եմ։ Եթէ իրաւ այդպէս բան ըրած եմ արինս հալալ է ձեզի, սպանեցէք զիս։

Սառիկի լեզուն պուկը կպաւ կարծես, քանի մը խօսքեր կմկմաց բայց չկրցաւ իր անբիծ հարսին ճակատին գող ես ըսել։ Կիները իրարու երես նայեցան ու ըսին Աննային որ լռէ ու խելօք կենայ։ Սառիկ ակռաները կըրճտեց։

Ը.

Կիրակմուտք էր. ուրիշներ խունկ կը ծխէին իրենց տան մէջ, բայց Ցակոբ իր կինը կը նեղէր. ալ չէր սիրեր զայն։ Աննա ձմեռ մ'ամբողջ չոր գետնին վրայ պառկած էր ու մարդ չէր գիտեր այն սոսկալի տառապանքը որ ամէն օր լռիկ կը կրէր։

Մութ էր. ճրագները վաղուց մարած էին, ծղրիթներուն խլացուցիչ երգը միայն կը լսուէր պայտարին տան մէջ։ Սառիկ արթուն էր. քունը փախած էր իր աչքերէն. կը խորհէր թէ ինչպէս նուաճէր Աննան որ օրէ օր ըմբոստ կ'ելլար։ Թաղեցիները կը պախարակէին զինքը, երբ ժամուն մէջ կ'աղօթէր կը լսէր որ ետեւէն կ'ըսէին «Մուրս ի գլխուդ, հարներուդ գլուխներուն քար կ'աղաս ու հոս ալ աղօթք կ'ընես»։ Ուզած էր ատոնց բերանները բռնել սուտ զրպարտութիւններով բայց չէր յաջողած։ Հիմա միջոց մը կը փընտռէր իր վրէժը լուծելու համար։

Աննա ալ արթուն էր, պառկած էր պաղ կարպետին վրայ, բայց թարթիչները չէին փակուէր։ Վհատութիւնը զինք ընկճած էր, ալ չէր կրնար հանդուրժել, որոշեց լռել. բայց մեռնելու լռել։ Ձեռքը երկնցուց ու բարձին տակէն էրկան դաշոյնը առաւ։ Պաղ երկաթը պատեանէն հանեց ու համբուրեց. համբուրեց զայն որ վերջ պիտի տար իր ցաւերուն։ Բացաւ կուրծքը. սիրտը չէր դողար...։ Քաշեց դաշոյնը... յանկարծ մէկը ներս մտաւ։ Աննա վար դրաւ դաշոյնը. կեսուրն էր ան. ինչո՞ւ եկած էր ան. ինչո՞ւ գետնին դուռը իր առջեւ կը փակէր, չէր գիտեր։ Երբ կեսուրը տեսաւ զայն արթուն սոսկաց, քանի մը կրցկտուր խօսքեր ըսաւ դուրս ելաւ։ Աննա սթափեցաւ, մարմինը ընդարմացած էր. ճակտին վրայ մահուան պաղ քրտինքը կար։ Ալ դաշոյնը վեր չառաւ. «Պէտք չէ որ մեռնիմ. պէտք է որ ապրիմ ու ցուցնեմ մարդոց թէ՝ ես գող չեմ. թէ յանիրաւի կը ծեծեն զիս։ Սա տղան օր մը զիս կը սիրէր ու ես զինքը չէի սիրեր. այսօր կը սիրեմ զինքը, բայց ալ զիս չսիրեր։ Եթէ մայրը չըլլայ՝ նորէն պիտի սիրէ զիս։ Որչափ ալ ծեծէ զիս, որչափ ալ ատէ զիս նորէն պիտի սիրեմ զինքը։ Անգէտ տղայ, մայրդ հաճոյքդ կը թունաւորէ, ճակատագիրդ կը սեւցնէ ու չես գիտեր...։ Բացիր հանգիստ անկողնիդ մէջ ես թող պառկիմ սա ցուրտ գետնին վրայ, չեմ ուզեր որ Աստուած քեզ պատժէ այլ խիղճդ արթընցնէ։ Բայց խիղճդ մարդ ափին մէջն է։ Ինծի պէս քանի՞ թշուառներ կան որ այսօր կեսուրներու ձեռքին տակ կը տառապին ու մարդ չխորհիր դարման տանիլ անոնց վիճակին։ Ե՞րբ արդեօք սա դաժան կեսուրները պիտի անհետանան ե՞րբ արդեօք ընտանեկան սա յոռի դրութիւնները պիտի բարեփոխուին։ Ես կը տառապիմ այսօր. բայց թող Աստուա՛ծ, ալ կիները չտառապին կեսուրներու ձեռքին տակ»։ Կ'ըսէր ինքնիրեն։

Կէս գիշերն անցած էր, կեսուրը նորէն եկաւ սենեակը. Աննա կը քնանար գետնին վրայ։

Թ.

Կիրակի կը լուսնար. Ցակոբ դեռ կը քնանար իր անկողնին մէջ։ Սառիկ գզուզ մազերով, Մեգերայի կերպարանքով սենեակը մտաւ.

—Տլայ Ցակոբ, կը պառաւ, ելի՛ր, տունս են աւրեր. արծրթուկներս են գողցեր. ես ինչ գլուխս տի լամ։

Ցակոբ ելաւ. Աննա սնտուկը բացաւ որ անոր նոր լաթերը տայ։ Լաթերուն հետ ծրար մը ինկաւ գետինը։

—Ատ իմ ծրարս է, ըսաւ Սառիկ ու պոռալուտուքը կարեց։

Աննա ապուշ ապուշ կը նայէր չէր հասկնար այդ արարուածը։ Բոլոր տնեցիները հոն եկան. բոլորն ալ իր երեսը կը նայէին։

—Դուն ես գողցեր արծրթուկներս, ըսաւ Սառիկ, գ'ուն ես գողցեր։ Երէկ թաղը գլուխդ ժողվեցիր. ատոր ինչ տ'ըսես, ըսէ տեսնամ։

Աննա կ'լսէր ես լուր չունիմ, խաչին մասին վրայ կ'երդնուր, բայց մարդ չէր հաւատար։ Սառիկ աղոց դառնալով պոռաց.

—Ասոր ինչ տ'ընէք նէ ըրէք. ես ալ չեմ կենար. ղարեան կրելէ ետքը անտուկս ըլ կը բանայ մարդը...։

Երբ մայրը չեմ կենար կ'ըսէր տղան. քը կը խենդնային։ Ցակոբ կը նայէր մեծ եղբօր երեսը թէ ինչ ընէր որ մայրը տունէն չհեռանար։ Ան ըսաւ. «Ծօ՛, դուրս ըրէ՛ ատ անօթի չան աղջիկը, ես քեզի պոռնի խըզմալ աղջիկ մը կ'առնեմ...»։ Ծեծեցին ու դուրս ըրին։ Աննա կ'ամչնար. վաղը թաղեցիները իր վայը պիտի տային, գերեզմանը անոյշ, սիրելի կը թուէր իրեն քան հօրը տունը ուր կ'երթար։

Աննա հօրը տունը գնաց, պատմեց ինչ որ պատահած էր. պատմեց իր կրած նախատինքները մէկիկ մէկիկ. պատմեց թէ ինչպէս երեք ամիս առանց մահիճի, ցուրտ գետնին վրայ պառկած էր։ Ցնցուեցաւ կօչկարը ու մօրն ըսաւ.

—Դուն նետեցիր այս աղջիկը այդ կրակին մէջ։

Շաբաթ մը ետքը Աննայի ետեւն եկան, բայց հայրը չղրկեց։ Ամիս մը անցած էր ու Աննա հօրը տունն էր։ Թաղեցիներու զրոյցին ծամոցն էր ան։ Սառիկ ուր որ նստէր հարսը վար կը զարնէր։ Աննայի հանին՝ իր թոռան վշտերը կը պատմէր կ'ուլրտէր։ Երկու պառաւները որ, օր մը քոյր աղուներու պէս կտուց կտուցի կը կռլոճէին, այսօր իրարու տիրիմ թշնամիներ եղած էին։ Վերջապէս տէրտէրն ու թաղեցիները մէջ ինկան Ցակոբը մօրմէն բաժնեցին ու Աննան տարին։

Ժ.

Ցակոբ մօրը տան մօտ տուն մը վարձած էր։ Սառիկ զայրոյթէն ինքզինք կուտէր. իր դաւը յաջողած չէր. ինք այս արդիւնքին չէր սպասեր։ Թէև Աննայէն հեռի էր, բայց զայն հալածելէ չդադրեցաւ։ Թոռները դրան առջեւ կը նստեցնէր որ տեսնեն թէ Աննայի տունը ո՞վ կ'երթայ կ'ուգայ։ Եթէ անոր եղբայրներէն կամ քոյրերէն մէկը տունը մտնէր. անոնք չնչասպառ Սառիկին քով կը վազէին և կը պատմէին ու ան ալ Ցակոբը կը կանչէր զայրոյթով կը տոգորէր ու տուն կը ղրկէր, որ երթայ կինը ծեծէ։

Օր մը դրան առջեւ կը խաղային, Աննա գաւաթով թան տուած էր քուրանցը, Ցակոբին պատմած էին այդ։ Երբ տուն եկաւ բարկացած էր արդէն. տեսաւ որ պզտիկ աներձագը հոն է, թեւէն բռնեց դուրս ըրաւ։

—Հերիք չէ՞ տան զախրան քուրանցդ ու մարանցդ կերցնես, ըսաւ կնոջն ու սոսկալի ապտակ մը զարկաւ։

Անօրէն, ըսաւ Աննա, գաւաթ մը թան ո՞վ ըսաւ մեռաւ։

—Անպիտան մարդ, պոռացինք պզտիկներս ու դրան մէյմէկ քար զարնելով փախանք։

Ժ.Ա.

Հոր գործող աղջիկը հիմա տանտիկին մ'էր. նոյն էր իր հասակը. բայց կգած էր մէջքը։ Դէմքը գունատ, մուելգոյն էր. այտին փոսիկներուն շուրջ գիրուկ մաներ չկային։ Սեւ սեւ աչքերը ամպոտած էին, մարգարիտ ակռաները փչրած էին, ու պուլակ պուլակ մազերէն քանի մը թել միայն ուսերուն վրայ կ'երերային։ Ցուրտէն կարկամած ոտքերով կաղն ի կաղն կը պարէր հիմա։ Մարդ չէր կրնար հաւատալ թէ սա մեռելոյն հարսը երբեմնի հուրի աղջիկն էր։

Ցակոբ նոյն էր հասակով ու հիմա քիչ մ'աւելի թիկնեղ։ Երբեմնի սիրամարդ տղան անտարբեր ամուսին մ'էր հիմա։ Աներն ու զոքանչը կը խրատէին զինք ու ինք գլուխը կախած մակ կ'ընէր, եթէ մայրը չըլլար, ինք տարբեր մարդ կ'ըլլար։ Երբ մօրը քով չէր երթար, չատ անոյշ կը վարուէր կնոջ հետ, իսկ երբ մօրը ձայնը կը լսէր, անոր կատաղի նայուածքին կը հանդիպէր սիրող աղաւնին բազէի մը կ'այլափոխուէր։

ԺԲ.

Տղաբերքի անկողնին մէջ էր Աննա, ծանր հիւանդ էր. մանկիկը հազիւ մեռոնի հասունցած էին. մեռած էր ան։ Կասկածոյ էր պզտիկը, կասկածոյ էր մօրը կողը։ Դաչակը պատճառն հարցուց ու նէ լռեց։ Հոգեվարքի մէջ էր. տէրտէրը Սբ. Քասունքը կարդաց իր վրայ ու հաղորդեց Սրբազան Նշխարէն։ «Մեղայ» գոչեց նէ երբ մեղք չուներ արդէն իրկարեվէր սրտին մէջ։ Մութ գիշեր էր. խունկամպ մը տունը կը լեցնէր։ Այլերը բացաւ տեսաւ ծնողքն քոյրերն ու եղբայրները, տեսաւ կրող կեսուրն ու էրիկը, նայեցաւ անոնց,

—Մայրիկ, ըսաւ հեկեկալէն, անս փեսայդ... Ատտուծոյ սիրոյն, ծուռ չնայիս անոր... Ա՜խ... չգիտցաւ անի...

Դեռ կ'ուզէր խօսիլ, բայց չունկը կարաւ։ Քիչ մը ետքը եղբայրներուն ըսաւ.

—Աղբրրտա՛ք... սէրս փորս մնաց... Ձեր կինները չը...ծե...ծէք...։ Բոլորին ալ աչքերուն մէջ արցունքը զոյգ պառթկաց... Եթէ չոր աչք մը կար Սառիկինն էր ան։ Աննայի աչքերը կապիճներուն մէջ դարձան. սեւը գնաց ճերմակն եկաւ. երեք հեւք ելաւ կուրծքէն։ Բոլորն ալ լռեցին, հոգին կը քաղուէր։ Երբ փակուեցան աչքերը։

—Ազատեցաւ, ըսին բոլորը, ազատեցաւ։

Հարսնիքի աչունէն ի վեր չորրորդ անգամն էր որ ծիծեռնիկ կը պատրաստուէր հարաւի տաքուկ աշխարհներ երթալու, խեղճ հարսնուկն ալ թեւերը կուրծքին վրայ ծալած երկնային գաւառներն երթալու կը պատրաստուէր։ Հոն կ'երթար «ուր ալ ցաւ չկայ կ'ըսեր տէրտէրը, ուր չկան արցունք հառաչանք, ուր ալ չկան անգութ էրիկ ու անխիղճ կեսուր»։ Հիմա Աննա գերեզմանին մէկ անկիւնը կուրծքին վրայ կրային ճերմակ քար մ'առած հանգիստ կը քնանայ լանջքը հանգիստ է ու աչքերն արցունք չունին։ Իսկ կեսուրը մուճակը ոտքն։ Լալը գլխին ուրուականի աչքերով առաւ իրիկուն ժամ կ'երթայ։

ՍՕՆԱՄԵՏ Կ. ԼԻՒԼԷՅԵԱՆ

Խարբերդ

Տէր և Տնօրէն
ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ Ֆ ԴԱՇՍԵՐԵԱՆ

)(261)

ԹԵՐԹՕՆ «ՄԱՆԶՈՒՄԻԻ ԷՖԷԹԵԱՐ»Ի

ՔԱՍԻՄ

ԺԱՌԱՆԳՈՐԴԸ

ԱԼԻՊ ՏՈՒՄԱՆՅԱՆ ԿԵԱՆՔԻ

ԵՐԲՈՐԴ ՄԱՍ

ԻԴ.

Պարոններու զոյգեր որոնք դադար առնելու համար հոս հոն կը թափառէին, Օննիկ և Կարապետ աղայի բանավէճը տեսնելով դէպի Մանկասար աղայի կողմը խուժեցին և երկու ամուսինները մեծ ոգեւորութեամբ ներս հրամցուցին։ Հարսնեւորներուն բոլորին ալ աչքերը դէպի Մանկասար աղան ուղղուեցան որ յարգական բարեւ մը տալով չուրջիններուն երկու միլիոնատէրերուն ներկայացաւ առանց մտիկ ընելու Օննիկին դիտողութիւնները։ Մանկասար աղան աւուր պատշաճի հագուած էր և անտեղութիւն մը չէր տեսներ հրաւիրեալներուն խառնուելու մէջ. սեւ չուխայէ լայն փանթալոն մը որուն վրայէն սեւ երկայն ռըտինկոթ մը իր լայն փէչերը կը տարածէր դէպի վար։ Մաքուր օձիքին վրայ քիչ մը ծուռ կապած էր ծիրանագոյն փողկապ մը որ կը ցայտեցնէր Մանկասար աղային օղիէն կարմրած դէմքը. իսկ իրեն աւանդական գիսը որ քիչ մը ետեւօք դրած էր մինչեւ ականջները կ'իջնար, ինչ որ աւելի ինքնութիւն մը կուտար անոր։ Տիկինը հագուած էր պարզ, մաքուր և չէր համարձակեր աչքերը վեր վերցնել ամուսնոյն այս արձակ համարձակ վարմունքէն ազդուելով,

Տագրեան կը ճանչնար Մանկասար աղան, Օննիկ ներկայացուցած էր զայն իրեն. իսկ Գրիգորեանց թէեւ չէր գիտեր բայց անոր շարժուձեւերն ու հագուելու եղանակը քաղցր տպաւորութիւն մը ըրին վրան և ժպտուն դէմքով մը քաշալերեց Մանկասար աղան։

Բարբսիներու պանդոկը այս ընդունելութենէն քաշալերուած մէկ երկու անգամ հաղց ինքզինք չկըրտեց, ռըտէնկոթը կոճկեց, պաշտօնական դէմք մը առաւ։ Պարասրանը գրեթէ հիմա դադար առած երեւոյթ մը ունէր, ամէնուն ալ ուշադրութիւնը Մանկասար աղայի վրայ սեւեռած էր որ իր ընդհանրական ճառը հետեւեալ կերպով սկսաւ.

—Հրամանոցնուդ թէքլիֆ մը տի անիմ ուր դապալ տի անէք. եվ հարսերը ու փեսաները ֆէօս տի կոնչէք, զէօրէմ խօսքս անոր՝ «էշէքտէն տիւշէն էշէքտէն տիւշէնին հալինտէն պիլիւր»ին մուճիպովը, Աստուծոյ ատիւկ օղորմութիւնովը աշխարհի տիւնը մտած իմ իսէ չիֆթ մը լախրրալով խրատական մը տի խօսիմ խաթիւն հարսերուն էվ փեսուրտոցը։

Կարապետ աղան, որ ինչպէս յայտնի է պաշտպանն էր Մանկասար աղային, անմիջապէս անոր դէմը կանգնեցուց երեք ամսոյները որոնք չէին կրնար իրենց խնդուքը զսպել ընդհ. հանդիսականներուն հետ այս հաճելի անակնկալին առթիւ։

Տագրեան աւելի քաջալերելու համար ճառախօսը, առաջարկեց որ գաւաթ մը գինի և աղանդեր հրամցնեն անոր զոր հաճակելի և խոյոր կարմիր թաչկինակովը իր թաւ պեխը սրբելէ ետք վերսկսաւ իր ճառը.

—Խաթուն հարսեր էվ աղա փեսուրտիք։

Աստուածպեսական բնութիւն բարին իւր աչխարհն ստեղծեց իսէ պինդ առաջ Ադամն ստեղծեց ու անկից սըղրա, էֆէնտիմ սէն սըն, ան հերիֆին վրայ քուն մի բերաւ եւ խապուրդաներէն կնիյ արմատը հանեց։ Աստվածպեսականը չէր կրնար մի Ադամին գլուխէն եախոտ ճիվերէն ստեղծել կնիկը. նէ՛ միւնասիպէթ էֆէնտիմ, հրաչքով խապուրդաներէն չինեց ուր էրկ մարդը կողակիցը նէ գլխին վրայ հանէ նէ ալ ճիվերուն տայն առնէ էվ օրթա խարտ ճամբայ մը բռնէ իւր, գլխուս ելլայ կին արմատին հետ։ Սողոմոն իմասիանը կ'ըսէ իւր «կին ժրագլուխ պտակ է առն իւրում» հիմայեկս խաթիւն հարսեր դուք ալ Աստծու ատիւկ օղորմութիւնովը գլխիւն պտակը տըլլիք էր էրկտանցը։

Մանկասար աղային այս ճառը թէեւ շատ քիչերու կողմէ հասկցուեցաւ կատարելութեամբ, բայց Կատարեանի նախաձեռնութեամբ ծափեր արձագանք տուին սրահին մէջ և պէտք է ըսել թէ խիստ քաղցր տպաւորութիւն ներգործեց ամենուն ալ վրայ։

Այս սիրուն միջադէպը որ վերջացաւ Մանկասար աղային և ամուսնին պարովը, նորութիւն մը մտցուց պարերու, նուագածութիւններու, աչխարհիկ խօսակցութիւններու, քմբլիմաններու, սիրային ցոյցերու միօրինակութեան մէջ որոնցմով կը զբաղէին ամբողջ հանդիսականները։

Դիւներուան ժամը Յին հարսնեւորները բազմեցան ճոխ սեղանի մը շուրջ որ երեք ամոլներուն ներկայութեանը խիստ հաճելի տեսարան մը կը պարզէր։ Գրիգորեանց Տագրեան և դերձակուհին իրենց լուզումը հանդարտեցուցած՝ հիմա այս ժամուս համար գոնէ կը վայելէին կեանքի ամենէն քաղցր հաճոյքը։ Տիկին Տագրեան՝ այդ բարեսիրտ կինը որ իր ամբողջ կեանքը բարեգործութեան նուիրած էր քովը առած իր ները Մարթա տուտուն, այնպէս մը կը ցուցնէր թէ երկու աղջիկները ալ անորը ըլլային։ Իսկ խեղճ պառաւը արարողութեան սկսելէն մինչեւ հիմայ շարունակ կ'օրհնէր տագրերն ու անոնց ամբողջ ընտանիքը։

Կատարեանները գոհ էին այր և կին և սեղանին վրայ Կարապետ աղա ամուսնին ականջն ի վար ծռելով.

—Լուսահոգի մայրդ հոս ըլլալու էր փսփսաց։

—Աման դուն ալ, չեչտեց ամուսինը, ինչ կ'ուզես մեռած գացած մարմէս, թող որ քիչ մը երեսս խնդայ։

—Խնդա՛, կնիկ, խնդա, երկու զաւակներդ ալ աղէկ տեղ ձգեցիր։

Մինակ տիկին Սրուակեան քիչ մը մտածկոտ կ'երեւար. իրաւ զաւակը անակնկալ բաղդի մը արժանացած էր բայց կը վախնար որ Տագրեանները բոլորովին իւրացնէին զայն։

Օննիկ և Ֆլորա ամէնէն երջանիկներն էին, հարսնիքը իրենցն էր գրեթէ ինչպէս նաև երկու եղբոր հարստութեան մատակարարութիւնն ալ. երկուքն ալ թէեւ ամենէն պատուաւոր հիւրերուն չափ յարգ ունէին տանտէրերուն առջեւ, բայց առանց սեղանին մանակցելու սպասարկութիւններուն վրայ կը հսկէին։

Գատրգեղցի տէր-հայրը կղերական դասին հետ չէր մեկնած, տիկին Սրուակեանը առանձին թողուլ անպատշաճ սեպելով, ուստի սեղանին վրայ կ'առնէր ու կուտար անխիստ ներ թելով բազմատեսակ և համադամ խորտիկները։

(Շարունակելի)

ՎԿԱՅՈՒԱԾ ՈՒՍՈՒՑԻՉ ՄԸ

պատրաստ է դասեր ստանձնելու վարժարաններու մէջ, համեստ ամսավճարով։ Կը յանձնարարենք զինքը վարժարաններու Տնօրէններուն։